

16+

Сюжэтная
разнастайнасць
стар. 6

«Маладняк»:
святло, якое з намі
стар. 11

Прастора крэатыву
Яўгена Бушкова
стар. 13

Кожная старонка — адкрыццё

Фота Кастуса Дробова.

Дзмітрый Мезенцаў, Аляксандр Карлюкевіч і Джэніфер Мур адкрываюць XXVII Мінскую міжнародную кніжную выстаўку-кірмаш.

Кніга павінна быць адкрытай. Тады яна прыносіць плён: пашырае бачанне сусвету, дае веды, а яшчэ ўсталёўвае камунікацыю паміж людзьмі і краінамі, павышае агульны культурны ўзровень. На гэтым тыдні ў беларусаў ёсць магчымасць сустрэцца з кнігамі з усяго свету. XXVII Мінская міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш, якая праходзіць пад агульным слоганам «Беларусь — адкрытая кніга», пачалася пазаўчора ў цэнтральным выставачным павільёне на Пераможаў, 14 і працягне сваю працу да 9 лютага. У гэтым годзе ўдзел бяруць каля 400 экспанентаў з 30 краін. Галоўныя тэмы сёлетняй выстаўкі — знакавыя падзеі 2020 года: 75-годдзе Вялікай Перамогі і Год малой радзімы.

Падчас урачыстага адкрыцця аматараў кнігі прывіталі прадстаўнікі органаў дзяржаўнага кіравання Беларусі, дыпламатычных Памісій. «У нас сёння святая камунікацыя, кантактаў, знаёмства з найлепшымі ўзорамі літаратуры з усяго свету. Мінск ужо даўно стаў выдатнай пляцоўкай, дзе сустракаюцца літаратары, выдаўцы. Мінск — гэта гісторыя выдавецкай дзейнасці, гэта Францыск Скарына, Сімяон Полацкі, таму невыпадкова, што менавіта сталіца Беларусі з'яўляецца пунктам прыцягнення ўсіх тых, хто займаецца гэтай высакароднай справай», — адзначыў дзяржаўны сакратар Саюзнай дзяржавы Беларусі і Расіі Рыгор Рапота падчас адкрыцця выстаўкі на цэнтральнай пляцоўцы беларускага стэнда.

«ЛіМ»-акцэнт

Віншаванне. Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў народнага артыста Азербайджанскай ССР, Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Азербайджанскай Рэспублікі ў Расійскай Федэрацыі Палада Бюльбюль аглы з 75-годдзем. «Вядомы спявак і кампазітар, выдатны акцёр і педагог, палітык, які валодае бездакорным аўтарытэтам і чужоўнымі чалавечымі якасцямі, Вы сталі прыкладам бязмежнай адданасці і адказнага стаўлення да сваёй справы. На працягу многіх гадоў Ваша высокая прафесійная майстэрства, багаты вопыт і веды накіраваны на папулярызаванне спраўдзёных культурных каштоўнасцей, узбагачэнне дыялогу паміж народамі Беларусі, Азербайджана і Расіі», — гаворыцца ў віншаванні.

Спацуванне. Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка накіраваў спацуванне родным і бліжэйшым народнага артыста Беларусі рэжысёра Барыса Луцэнкі. Барыс Іванавіч Луцэнка паставіў больш за 100 спектакляў у тэатрах Беларусі, Расіі, Украіны, Латвіі, Літвы, Германіі, Швейцарыі. Народны артыст Беларусі, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, акадэмік Міжнароднай акадэміі тэатра, Барыс Луцэнка за свой талент і бязмежную любоў да тэатра ў 1997 годзе быў узнагароджаны медалём Францішка Скарыны. У тым жа годзе стаў лаўрэатам спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «За духоўнае адраджэнне».

Імя. Асоба Тадэвуша Касцюшкі мае важнае значэнне для Беларусі, ЗША, Польшчы і Літвы, адзначыў міністр замежных спраў Беларусі Уладзімір Макей на ўрачыстасці з нагоды 274-й гадавіны з дня нараджэння Тадэвуша Касцюшкі, паведамляе БелТА. У ёй узялі ўдзел кіраўнікі дыпламатычных місій Польшчы і ЗША, а таксама міністр замежных спраў Літвы Лінас Лінкявічус, які ў гэты час знаходзіўся з візітам у Мінску. «Нас прыцягвае ў Касцюшку неверагодны размах яго асобы», — падкрэсліў кіраўнік знешнепалітычнага ведамства. Наша краіна ганарыцца тым, што жыццёвы шлях Тадэвуша Касцюшкі пачаўся менавіта на зямлі сучаснай Беларусі. Уладзімір Макей звярнуў увагу, што памяць аб выхадцы беларускай зямлі ўшанавана не толькі ў Беларусі. Нездарма 2017 год быў абвешчаны камісіяй ЮНЕСКА годам памяці Тадэвуша Касцюшкі.

Стасункі. Кітайская бібліятэка адкрылася ў Беларускім дзяржаўным універсітэце, паведамілі ў прэс-службе вуну. Па сваім прызначэнні яна стане адзіным інфармацыйным цэнтрам у Беларусі па вывучэнні культуры і мовы Кітая. Гэтая структура працуе на базе Рэспубліканскага інстытута кітайска-знаўства імя Канфуцыя БДУ і з'яўляецца падраздзяленнем Фундаментальнай бібліятэкі вуну. На гэты момант у бібліятэцы прадстаўлена на рускай, кітайскай і англійскай мовах больш як 6500 вучэбных, навуковых і навукова-папулярных друкаваных, электронных выданняў, мультымедыяных матэрыялаў аб палітыцы, культуры, гісторыі і сацыяльна-эканамічным развіцці Паднябеснай. Значную частку складае вучэбная літаратура для вывучэння кітайскай мовы. Бібліятэчны фонд сфарміраваны пры падтрымцы ўрада Кітая і глабальнай сеткі інстытутаў Канфуцыя.

Духоўнасць. Выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі» сёлета выпусіць кнігі, прысвечаныя праваслаўнай тэматыцы, у тым ліку энцыклапедычны даведнік да 500-годдзя Жыровіцкага манастыра і 550-годдзя Жыровіцкага абраза Маці Божай, распавяла журналістам дырэктар выдавецтва Волга Ваніна. Энцыклапедыя «Жыровічы. Свята-Успенскі мужчынскі манастыр» будзе змяшчаць 200 артыкулаў, падзеных у алфавітным парадку. Да работы над кнігай прыцягнуты спецыялісты Беларускай праваслаўнай царквы, выкладчыкі і даследчыкі, якія прадстаўляюць Мінскую духоўную семінарыю і Мінскую духоўную акадэмію, а таксама шэраг свецкіх спецыялістаў, якія вывучаюць беларускую канфесійную гісторыю. Выхад кнігі запланаваны на красавік — пачатак мая 2020 года.

Аглад афіцыйных падзей ад Інесы ПЕТРУСЕВІЧ

Кожная старонка — адкрыццё

Міністр інфармацыі Беларусі Аляксандр Карлюкевіч паведамаў, што ў 2019 годзе ў нашай краіне было выдадзена 10 тысяч найменняў кніг і брашураў агульным накладам 24 млн экзэмпляраў. «Гэтыя кнігі, безумоўна, прысутны на выстаўцы, а побач з імі выданыя ў Расіі калекцыі найменняў кніг і брашураў на рускай і іншых мовах», — гаворыцца ў заяве. Кніга — шырокая плячэчка, якая злучае людзей, знаёмства, дружбу, каханне і шчырыя адносіны.

Прывітаньне і гаспадарства ў Беларусі ўдзельнікам і гасцям выстаўкі перадаў намеснік Кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Андрэй Кунцавіч. Танаровы гасць сёлётай выстаўкі — Расійская Федэрацыя. Расійскі стэнд — найвялікшы па памеры на экспазіцыі — адкрыў асобнай цырымоніяй. Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Расійскай Федэрацыі ў Беларусі Дзмітрый Мезенцаў выказаў меркаванне, што, нягледзячы на тэхнічныя развіццё, аб'ёмнае друкаванай кнігі не магчыма пераадолець. Спецыяльны прадстаўнік Прэзідэнта Расійскай Федэрацыі па міжнародным культурным супрацоўніцтве Міхаіл Швыдкой падкрэсліў, што ў ЗША паказчык вытворчасці электроннай кнігі спыніўся на 25 працэнтах, а ў Еўропе ён нават меншы. Такім чынам, можна лічыць, што жыццё друкаванай кнігі нічога не пагражае. На стэндзе Расійскай Федэрацыі прадстаўлены розныя выдавецтвы, як сталічныя, так і рэгіянальныя, і літаратура самых розных відаў. На асобным невялікім стэндзе размясцілася выдавецкая група «АСТ-Эксмо».

Цэнтральным экспанентам выстаўкі выступаюць Злучаныя Штаты Амерыкі. Асноўная тэма іх стэнда — вандрукі. Плячоўка аздаблена інтэрактыўнымі зонамі, якія дазваляюць дэталёва пазнаёміцца з амерыканскай культурай. «На нашым стэндзе вы зможаце спазнаць крышачку магіі, якую спараджае падарожжа па Амерыцы. Мы прадстаўляем цэлы шэраг кніг, прысвечаных падарожжам па Злучаных Штатах.

Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.

«Навіны ПАНЯДЗЕЛАК»
Прывітанне ўдзельнікам і гасцям міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу ў Мінску. Др Лукашэнка накіраваў прывітанне ўдзельнікам і гасцям міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу і VI Міжнароднага міжнароднага форуму па праве стаў яркай падзеяй года ў жыцці Беларусі. «Штогод ён адкрывае міжнародныя каляндары кніжных выставак, а нашы чытачы першымі могуць убачыць і перамацаваць лепшыя навінкі айчынных і замежных выдавецтваў, а таксама знамяціцца са знакамітымі, так і з маладымі пісьменнікамі і паэтамі», — гаворыцца ў прывітанні. Аляксандр Лукашэнка падкрэсліў, што ў Беларусі стаўленне да кнігі заўсёды было асаблівым, беражлівым, паважлівым, а пытанні захавання і эфектыўнага развіцця выдавецкай галіны застаюцца ў ліку важных дзяржаўных прыярытэтаў. «Уз'язнены, што выстаўка і далей будзе садзейнічаць прапагандзе якаснай літаратуры і культуры чытання, паслужыць умацаванню міжнароднага гуманітарнага супрацоўніцтва», — адзначыў Прэзідэнт. Удзельнікам і арганізатарам Мінскага кніжнага форуму Кіраўнік дзяржавы пажадаў плённай працы, вялікіх тыражаў і новых творчых поспехаў.

Нашы наведвальнікі таксама змогуць пагуляць у настольныя гульні, паглядзець мастацкія і дакументальныя фільмы, правесць свае веды пра нашу краіну. Мы запрашаем гасцей прыняць удзел у больш чым 30 праграмах», — падкрэсліла Часовая Павераная ЗША ў Беларусі Джэніфер Мур.

Піць дзён кніжнай выстаўкі-кірмашу — гэта больш чым 300 мерапрыемстваў — прэзентацыі, творчыя сустрэчы, семінары, круглых сталаў. Адмыслова

плячоўка для творчых камунікацый — мерапрыемстваў VI Міжнароднага сімпозіума літаратараў «Пісьменнік і час». На кніжнай выстаўцы адкрываюцца новыя імёны, новыя шляхі супрацоўніцтва і, галоўнае, адкрываюцца безліч новых старонак — кніг, якія, нягледзячы на інфанагоды і акцэнты, займаюць цэнтральнае месца на традыцыйных літаратурных міжнародных кніжных выстаўках у Мінску.

Дар'я СМІРНОВА

Фота Кастуся Дробова

Фрагмент экспазіцыі стэнда Расійскай Федэрацыі.

у Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Патрэбы сучаснай кніжніцы

Зваротная сувязь з чытачамі — тое, што найперш неабходна ў сёняшняй бібліятэчнай сістэме краіны, лічыць старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалай Чаргінец. Падчас сустрэчы з прадстаўнікамі бібліятэк у Доме літаратара ён абмеркаваў таксама праблемы фінансавання і захавання кніжніц. Саюз пісьменнікаў Беларусі шчыльна супрацоўнічае з бібліятэкамі краіны. Так, штогод арганізацыя запітвае звесткі ў бібліятэку, каб склаці спіс найбольш папулярных беларускіх аўтараў. Як прывяла, гэта больш як 50 імён. Збіраецца таксама інфармацыя аб тым, ці ёсць у той ці іншай бібліятэцы кнігі пэўнага пісьменніка, у якой колькасці, а таксама з якой рэгулярнасцю яны запітваюцца на працягу года. Адзначаецца, што творы членаў Саюза пісьменнікаў традыцыйна лідзіруюць (штогод у СІБ выдаецца каля трохсот кніг, і далёка не ўсе ўваходзяць у бібліятэчныя фонды). Пастаяннае ўзаемадзеянне бібліятэкараў і пісьменнікаў дапамагае сарыентавацца ў тым, што чытачу найбольш даспадобы, зразумець, у якім кірунку рухацца, што ўдасканаліваць і чаго пазбегнуць.

— Зараз мы пражываем, магчыма, для кнігі не самы лепшы час, — адзначыў Мікалай Чаргінец. — Эканамічна вырашае ўсё і нават болей: ад яе залежыць і ўзровень жыцця пісьменніка, і стан бібліятэкі. Пацыянт Саюза пісьменнікаў Беларусі ў тым, што дзяржава, змагаючыся за фізічнае здароўе нацыі, павінна ўдзяляць як мінімум такую ж увагу тым, хто змагаецца за маральнае здароўе.

Падчас гутаркі звярнулі ўвагу і на скарачэнне колькасці бібліятэк у рэгіёнах. Напрыклад, заўважэннем стала закрыццё кніжніц у Магілёўскай вобласці, хоць рашэнне мэтазгоднае. Трэба адзначыць, што надана вышэйшае дакумент, мэта якога — не дазволіць зачыніць тую ці іншую бібліятэку без згоды Саюза пісьменнікаў. Гэта ініцыятыва творчай суполкі, занепакоенай тым, што вельмі часта да людзей у рэгіёнах некаторыя выданні проста не даходзяць, нягледзячы на зацікаўленасць чытачоў у друкаванай кнізе. Самі ж бібліятэкары ўзялі пытанне адсутнасці кніжніц у новых мікраараёнах сталіцы.

Юўгена ШЫЦЬКА

- Мінскае гарадское аддзяленне СІБ запрашае:**
- 11 лютага — на сустрэчу з Надзеяй Бурановай у СШ № 105 (11.00).
 - 11 лютага — на сустрэчу з Міхасём Пазняковым у межах праекта «Пісьменнік каля мікрафона» ў бібліятэцы № 21 (13.00).
 - 11 лютага — на імпрэзу «Дзень святога Валентына» з удзелам Міколы Шабоўча і кампазітара, спевака Віктара Мядзельскага ў бібліятэцы № 1 імя Л.н. Талстога (15.00).
 - 12 лютага — на свята дзівячых кніг, прысвечаных Міжнароднаму дню роднай мовы, у бібліятэцы № 22 (11.30).
 - 12 лютага — на сустрэчу з Валерыем Калінінчанкам і Фёдарам Баравым у мастацкую галерэю «Універсітэт культуры» (17.00).
 - 13 лютага — на спектакль «Пакуль хакае, ты — жывы» з удзелам пастаў і спевакоў у Мінскай гарадскі тэатр пазіў пры Цэнтральнай гарадской бібліятэцы імя Я. Купалы (17.30).

- 13 лютага — на імпрэзу ў Дом-музей Ваньковічаў (16.00).
 - 14 лютага — на імпрэзу з удзелам Лізаветы Палес у літаратурны клуб «Творчыя сустрэчы» пры бібліятэцы № 8 імя М. Багдановіча (14.00).
- Брэсцкае абласное аддзяленне СІБ запрашае:**
- 11 лютага — на адкрыццё выстаўкі «Сёмае паўчэц» з удзелам брэсцкіх паэтаў у арт-прасторы «Калідор» (18.00).
- Віцебскае абласное аддзяленне СІБ запрашае:**
- 10 лютага — на мітынг, прысвечаны дню памяці А. С. Пушкіна, з удзелам пісьменнікаў на плячоўку каля помніка пасту ў Віцебску (12.00).
 - 10 лютага — на пабыванне ўнікальнага конкурсу «Душы прэкрасныя порывы» з удзелам Тамары Красновай-Усачанкі ў віцебскую гімназію № 3 імя А. С. Пушкіна (14.00).

- 12 лютага — на прэзентацыю анталогіі «Поэзия русского слова» з удзелам аўтараў у краму «Кніжная зорка» г. Віцебска (12.00).
- Гродзенскае абласное аддзяленне СІБ запрашае:**
- 7 лютага — на прэзентацыю кнігі «Беларусы ў Сібіры» ў Гродзенскую навуковую абласную бібліятэку імя Я. Ф. Карскага (14.00).
 - 7 лютага — на сустрэчу з Лінай Бадановай у кнігарню «Ведзь» (14.30).
 - 13 лютага — на імпрэзу Людмілы Кебіч і прэзентацыю кнігі «Базавы дом» у гродзенскую бібліятэку № 10 (17.00).
 - 14 лютага — на вечарыну Алены Руцкай у Цэнтральную гарадскую бібліятэку імя А. Макаёўкі (16.00).
- Магілёўскае абласное аддзяленне СІБ запрашае:**
- 13 лютага — на сустрэчу студэнтаў МДУ імя А. Куляшова з Віктарам Арыемевым «Радзіме ўсё адно, што толькі можа аддаць», прысвечаную стагоддзю Аляксандра Пысіна (аўд. 353) (16.00).

Фэсты

«Каложскі Благавест»: музыка па-за часам

Хутка Гродна ператворыцца ў сапраўдны духоўны цэнтр. Больш як 800 удзельнікаў харавых калектываў ужо выступілі ў адборачных тварах Міжнароднага фестывалю праслаўнага песнапення «Каложскі Благавест».

Маштабная падзея 19 лютага збярэ ў горадзе над Нёманам 37 найлепшых хароў з Беларусі, Расіі, Украіны, Польшчы, Латвіі, Сербіі, Румыніі, Узбекістана. Упершыню на фэсце выступяць калектывы з Фінляндыі, Нідэрландаў і Эстоніі. Дарчы, апошнім часам у Гродна прывязджае рэкордная колькасць замежных удзельнікаў!

Урачыстае адкрыццё фестывалю адбудзецца ў Гродзенскім абласным драматычным тэатры. Атрымаць асалоду ад конкурсных выступленняў глядачы змо-

гуць 20—21 лютага ў Свята-Пакроўскім кафедральным саборы. Узнагароджанне пераможцаў і гала-канцэрт пройдуць 22 лютага ў драмтэатры. Гродзенская епархія арганізоўвае на сваім партале анлайн-трансляцыю выступленняў.

Сёння «Каложскі Благавест» можна па праве назваць галоўным фестывалем праслаўнага спеваў на ўсёй постсавецкай прасторы. Яго ўдзельнікі прадстаўляць публіцы творчыя справаздачы ў спеўным мастацтве, якое на працягу стагоддзяў захоўвае аўтэнтнасць, не губляе актуальнасці і набліжае слухачоў да вечных жыццёвых ідэалаў.

Кінатэатры горада ў межах фэсту запрасяць глядачоў на прагляд і абмеркаванне фільмаў праслаўнай тэматыкі. У акавай зале царкоўна-парафіяльнага комплексу

Барусагелбская царква (Калож).

Свята-Пакроўскага кафедральнага сабора адбудзецца вечар духоўнай паэзіі і аўтарскай песні. Музычнымі падарункамі для гарадзенцаў стануць вясёлыя канцэртны харавыя калектывы.

«Каложскі Благавест» закліканы аб'ядноўваць прадстаўнікоў розных краін і канфесій. За 19 гадоў існавання свята стала не толькі візіткай Гродзеншчыны, але і адным з вядучых фестываляў у свеце.

Ала БЯЛЬКЕВІЧ

Круглы стол

КЛЮЧАВОЕ СЛОВА

Першы нумар часопіса «Беларусь. Belarus» пабачыў свет у канцы студзеня 1930 года (і называўся тады «Чырвоная Беларусь»). З тых часоў змянілася вельмі многае, але на старонках выдання, як і раней, асвятляюцца знамяны падзеі ў жыцці краіны, самае яркае і адметнае ў культурнай прасторы, а героімі рэпартажаў, як было заўжды, становяцца суайчыннікі, якім ёсць чым падыліцца са светам. Акрамя таго, праз публікацыі часопіс робіць свой унёсак у развіццё міжнародных адносін, выходзіць на трох мовах: беларускай, англійскай і кітайскай.

«Беларусь. Belarus» — гэта імядзёны праект, які расправядае прашу краіну, з'яўляецца яе візіткай за мяжой. Падчас круглага стала, прысвечанага юбілею, былі ўручаны ўзнагароды Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь супрацоўнікам рэдакцыі выдання. За добрасумленную працу на ніве журналістыкі, арганізацыю літаратурна-мастацкага працэсу і ў сувязі з юбілеем калектыву атрымаў Падзяку міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Аляксандра Карлюкевіча.

Віншавалі часопіс і былія супрацоўнікі рэдакцыі, і аўтары выдання. Галоўны спецыяліст Вялікага тэатра Беларусі Валеры Гедройц падарыў рэдакцыі асобнік «Вялікай энцыклапедыі Вялікага тэатра Беларусі», выдадзенай да 80-гадовага юбілею Опэрага. Далучыўся да віншаванняў і акадэмік Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, член-карэспандэнт НАН Беларусі Уладзімір Кульчыцкі.

Фота: Касцюк Дробіна.

Галоўны рэдактар выдання Віктар Харкоў падсумаваў вынікі працы і акрэсліў ролю часопіса ў жыцці краіны:

— Калі часопіс пачаў выходзіць, не было яшчэ суверэннай Беларусі. Але тады ўжо ў назве выдання было закладзена ключавое слова — Беларусь. Гэта першы часопіс, які анансаваў ідэю незалежнасці.

Яна БУДОВІЧ

Праекты

НОВЫЯ Ў ЛІТАРАТУРЫ

Лічыцца, што схільнасць да творчых прафесій можна заўважыць даволі рана. Калі не ў дзяцінстве, то ў падлеткавым узросце будучыя пісьменнікі, мастакі і музыканты ўжо працягваюць сябе. Калі тыя, хто хоча стаць мастаком або музыкантам, дакладна ведаюць, куды іці вучыцца, то як выйсці на прафесійны ўзровень пісьменніку? Маладу літаратуру Беларусі абмяркоўвалі напярэдадні міжнароднай кніжнай выстаўкі ў прэс-цэнтры Дома прэсы.

Вясцлаў Караткевіч, начальнік упраўлення маніторынгу якасці адукацыі Нацыянальнага інстытута адукацыі, лічыць, што пісьменніцкі талент у дзяцін, яго схільнасць да літаратуры дапамагаюць выявіць звычайныя прадметныя алімпіяды па беларускай і рускай мовах і літаратурах, а таксама разнастайныя конкурсы даследчых прац. Ён адзначае, што даследчыкі інтарэсы школьнікаў часта закранаюць і творчасць сучасных аўтараў.

Вядома ж, схільнасць да літаратуры пачынаецца найперш з культуры чытання. Нацыянальны інстытут адукацыі мае шмат праграм і праектаў, скіраваных на развіццё гэтага аспекта адукацыі. Некалі гадоў таму супольна з Выдавецкім домам «Звязда» быў створаны асобны партал «КнігіСвет», дзе публікуюцца разнастайныя матэрыялы, звязаныя з літаратурай, навіны пра выданне кніг, творы сучасных пісьменнікаў. У межах розных праектаў, у тым ліку на партале «КнігіСвет», праводзяцца і творчыя конкурсы для школьнікаў. Такія актыўнасць ужо ў школьным узросце дапамагае юным аўтарам пашырыць кругавід і нават паспрабаваць сябе ў галіне літаратуры. Пра гэта распавяла намеснік начальніка упраўлення дыстанцыйных адукацыйных паслуг Ірына Борычава.

Іншая праца з моладдзю ў літаратурных часопісах. Зразумела, новыя імяны часта адкрываюцца проста на старонках выдання. Не рэдка месцам першай публікацыі для юных аўтараў становіцца часопіс «Малалосць». Яго галоўны рэдактар Святлана Воцінава распавяла, што ў межах кампаніі «Больш, чым часопіс» яны праводзяць анкетаванне сярод студэнтаў, лекцыі на шматлікіх тэмы ў розных установах. І часам праз гэтыя мерапрыемствы знаходзіцца

новыя аўтары, якія не толькі пішуць тэксты, але і дапамагаюць з афармленнем выдання. Часопіс таксама арганізоўвае студэнцкі літаратурны конкурс «Аўтограф» і разнастайныя праекты супольна з іншымі арганізацыямі.

Алег Зайцаў, старшыня Беларускага літаратурнага саюза «Полоцкая ветвь», лічыць, што маладым пісьменнікам, безумоўна, карысна падтрымка ад старэйшых калег, але надзвычай шкодныя рамантычныя ўяўленні аб прафесіі. Назіраючы за рознымі творчымі конкурсамі ў якасці сьбра журы, ён звяртае ўвагу на тое, што моладзі ў іх няшмат. Маладыя людзі ў асноўным разумеюць: літаратурай немагчыма зарабіць, статус пісьменніка ў грамадстве не вызначаны, таму выбіраюць гэтую працу толькі найбольш апантаня.

Але СПБ дбае пра наступныя пакаленні творцаў, удзяляе шмат увагі развіццю моладзі. На базе СПБ працуюць школы маладога паэта і празаіка. Але мала толькі адкрыць талент — варта яшчэ дапамагчы апублікавацца ў перыёдыцы, а пасля выдаць і прадставіць сваю кнігу, лічыць старшыня Мінскага гарадскога аддзялення Саюза пісьменнікаў Міхась Пазнякоў. Існуюць серыі «Мінскія маладыя галасы», «Маладая паэзія Беларусі», выдаюцца калектывныя зборнікі. Саюзу пісьменнікаў шмат дапамагае Асацыяцыя абароны інтэлектуальнай уласнасці «БелБрэнд».

У шчыльным супрацоўніцтве з СПБ развіваецца студэнцкі праект — аб'яднанне «КЛУМБА» пры чытальнай зале рэдкай і каштоўнай кнігі Фундаментальнай бібліятэкі БДУ. Ён утварыўся з лаўрэатаў конкурсу «Славянскі калейдаскоп». Цяпер удзельнікі «КЛУМБЫ» выдалі ўжо 14 кніг, пачэра з іх сталі сябрамі Саюза пісьменнікаў. На рахунку Клуба аматараў мастацкага слова — чатыры пазычаныя спектаклі. Пра гэта распавяла кіраўнік аб'яднання пэатка Кацярына Ройда. Па яе словах, найбольш каштоўныя для маладых літаратараў — матчымасткі «цеплабену» і зваротнай сувязі, які паміж сабой, так і са старэйшымі калегамі. Менавіта гэта дапамагае развівацца і спрабаваць новае ў літаратуры.

Дар'я СМІРНОВА

1 лютага — 100 гадоў таму выйшла ў свет гітэзённая беларуская грамадска-палітычная газета «Савецкая Беларусь».

1 лютага 60 гадоў споўнілася Ігару Сцяпанаву, акцёр, рэжысёр, педагог.

1 лютага 70-гадовы юбілей адсвяткавала Галіна Нічыпаровіч, пісьменніца.

2 лютага 80-годдзе адзначаў Валеры Аляшка, пісьменнік.

2 лютага 80 гадоў споўнілася Віктару Куцу, пісьменніку.

2 лютага 85-гадовы юбілей адсвяткаваў Уладзімір Пранько, кінааператар.

2 лютага 75-годдзе адзначаў Васіль Варановіч, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР.

3 лютага — 75 гадоў з дня нараджэння Міхаіла Латушкі (1945—2004), мастака манументальнага-дэкаратыўнага мастацтва, графіка, жывапісца.

3 лютага — 75 гадоў з дня нараджэння Арнольда Ранцаца (1945—2015), заслужанага артыста Рэспублікі Беларусь.

4 лютага — 90 гадоў з дня нараджэння Анатоля Міхеенкі, разбярка па дрэве.

5 лютага — 90 гадоў з дня нараджэння Расціслава Янкоўскага (1930—2016), народнага артыста БССР і СССР.

5 лютага 85 гадоў споўнілася Апанасу Палітыку, гумарысту, паэту.

6 лютага 70-годдзе адзначаў Мікалай Гуршчанкоў, графік, акварэліст.

7 лютага — 95 гадоў з дня нараджэння Людмілы Старажавай (1925—2012), заслужанай артысткай БССР.

7 лютага 75 гадоў спаўняецца Аляксандр Марцынюк, заслужанаму артысту БССР.

7 лютага 70-гадовы юбілей святкуе Сяргей Трахімэнак, пісьменнік.

Саюз пісьменнікаў Беларусі і Мінскае гарадское аддзяленне СПБ выказваюць шчырыя спачуваныя пісьменніцы Жанне Уладзіміраўне Туміловіч з прычыны смерці БАЦЫКІ.

«ЛІМ»-люстэрка

Салісты оперы і артысты хору Вялікага тэатра Беларусі выправяцца на гастролі ў Францыю. Як паведамляе БелТА, яны запрошаны ў гарады Анжэ, Рэн і Нант для ўдзелу ў сямі ўнікальных спектаклях «Свадебка» Ігара Стравінскага. Ужо 16 сакавіка салісты Ірына Кучынская, Наталля Акініна, Віктар Мендзелеў, Андрэй Сялюцін і 12 артыстаў хору Вялікага тэатра далучацца да калектыву артыстаў Хору Анжэ — Нант Опера і музыкантаў Вышэйшых цэнтраў мастацкай адукацыі Рэна і Тура. Незвычайнае пастановак у тым, што глядачы ў адзін вечар змогуць пабачыць дзве харэаграфічныя версіі аднаго і таго ж музычнага шэдэўра. Дарчы, у 2018 годзе вядучы салісты Вялікага тэатра Беларусі ўжо выступалі на найбуйнейшых тэатральных пляцоўках Францыі.

Першы айчыны мастацкі фільм пра Чарнобыль выйдзе ў свет на кінапракат 23 красавіка, паведамляецца на сайце Белтэлерадыёкампаніі. Дзеянне трылера «Забароненая зона» адбываецца ў 1989 годзе. У цэнтры сюжэта — кампанія з шасці маладых людзей, якая, вандруючы па рацэ, заплывае ў зону аджужжання. Здымкі дзюбятнага поўнага метра рэжысёра Мітрыя Сямёнава-Алейнікава доўжыліся крыху больш чым месяц. Лакацыі — беларускія лясы і пляцоўка станкабудаўнічага завода імя Кірава ў Мінску. У галоўных ролях — акцёры расійскіх серыялаў Аляксандр Галавін, Данііл Вахрушаў і Павел Чынарэў. Пачынаючы з лютага, трылер можна пабачыць у кіназатрахах Беларусі, Расіі, у краінах Усходняй Еўропы і Балтыі.

Работы першага ў свеце супрэматычнага архітэктара, мастака, наватара і яскрава прадстаўніка авангарда — ураджэнца Віцебшчыны Лазара Хідэжеля ўпершыню прадставяць у Беларусі. У Мінск з Нью-Ёрка прывязуць выстаўку «Нас зразумоць праз 100 гадоў. Лазар Хідэжель», якая адкрыецца 15 лютага ў Нацыянальным мастацкім музеі, паведамляе агенцтва «Мінск-Навіны». Гэта 100 арыгінальных работ і дакументы «УНОВІСа» з сямейнага архіва. Сям'я Хідэжель прыдзе на адкрыццё ўнікальнай выстаўкі, якая стане галоўнай падзеяй праграмы #UNOVIS100. Праект стартваў у Беларусі да 100-годдзя мастацкага аб'яднання, створанага ў Віцебску па ініцыятыве Казіміра Малевіча. Лазар Хідэжель быў адным з заснавальнікаў арт-суполкі.

Па версіі выдавецтва «Эксмо-АСТ» «Маленькі прынц» Антуана дэ Сент-Экзюперы і «1984» Джорджа Оруэла трапілі ў чытацкі топ дзесяцігоддзя. У спіс лідаў папярowych кніг увайшлі таксама «Віно з дзьмухаўцоў» Рэя Брэдберы і «Лавец у жэце» Джэрома Д. Сэйнджэра. Гэтыя кнігі запатрабаваны не толькі ў Расіі, але і ў нашай краіне, распавядае РІА «Новості». «У ліку галоўных кніг мінулага дзесяцігоддзя, выданых нашым холдынгам, — «451 градус па Фарэнгейту» — адзначыў дырэктар выдавецтва Алег Новікаў. — Рэй Брэдберы ўсур'ёз асперагаўся, што папярowych кнігі страціць сваё значэнне і перастаюць быць аб'ектам культурнай каштоўнасці. На шчасце, будучыня наступіла, і яны па-ранейшаму запатрабаваны чытачамі, які літаратура ў цэлым».

Новая стужка культывага рэжысёра Уэса Андэрсана «Французскі дысплетчар свабоды, Канзаская вясёльная зорка» з'явіцца на вялікім экране 24 ліпеня, паведамляе РІА «Новості». У фільме, сцэнарый да якога напісаў Уэс Андэрсан, сыгралі Бенісія дэль Тора, Шільда Сунтан, Эдрыян Броўдзі, Цімаці Шаламэ, Біл Мюрэй, Сірша Ронан, Уілэм Дэфо і іншыя знакамітыя акцёры. «Французскі дысплетчар» — экранізацыя гісторыі ў апошняга выпуску амерыканскага часопіса, які публікаваўся ў XX стагоддзі ў выдуманым французскім горадзе. Маркуча, што прэм'ера адбудзецца на Канскім кінафестывалі, які пройдзе сёлета з 12 па 23 мая. Рэжысёр знакаміты дзюбятчы сваім фільмам «Каралеўства поўні», «Сямейка Тэненбаўм», «Атэль Гранд Будапешт», «Воднае жыццё».

Цікавінкі ад Яўгеніі ШЫЦЬКІ

ТВОРЫ ДЛЯ ПАКАЛЕННЯ Z

Як ускалыхнуць душу міленіяла?

Навуковыя адкрыцці, новыя інфармацыйныя тэхналогіі, рэвалюцыя ў тэлекамунікацыях... Усё гэта, спалучанае з магутным бесперапынным патокам разнастайнай інфармацыі, — рэаліі сучаснага свету. Як паспець за яго імклівым развіццём?

З пачаткам новага тысячагоддзя з'явілася пакаленне Z — моладзь з новымі поглядамі і прынцыпамі, якая з'явіцца па-іншаму будзе свой лёс, наглядзячы на імкненне старэйшага пакалення па-добраму ўплываць на іх лад жыцця.

Нярэдка даводзіцца чуць здзіўленае дарослых наконт таго, як малая ўмела кіруюць гаджэтамі, а падлеткі зарабляюць у інтэрнэце неабліга грошы. Словам, трэба прымаць як належае той факт, што жыццё крута мяняе старое абмяляе рэчышча і кіруюцца ў іншым напрамку — мабільным і лічбавым. Незалежна ад сваіх жаданняў і патрэб, мы ўцягнуты ў зусім новы гістарычны працэс — змену фарматаў культуры і мыслення.

Безумоўна, узнікае шмат пытанняў, звязаных з тым, якім будзе свет і навокі камфортна можна адчуваць сябе ў ім? Так званы пакаленне Z ужо жыве ў свеце без межаў, бо ў кам'ютары ўвесь свет — як на далоні. Тут сканцэнтраваны ўсе магчымыя даброты: веды, забавы, праца, сяброў, адносіны... Пакаленне Z не б'яжыць, што часта гэты свет абмежаваны экранам манітора. А чым напаяняцца духоўны свет пакалення сацсетак або міленіялаў? Якія жыццёвыя каштоўнасці будуць пераважаць у грамадстве ў будучыні? Пытанні такія ж актуальныя, як і праблема чытання кніг захопленых кам'ютарамі дзіцяці.

Узаемапракніненне гэтых паняццяў відэаважнае. У сувязі з гэтым варта нагадаць, што карэнная лямка чалавечага мыслення апошні раз адбылася ў XVI стагоддзі, калі пачалася эпоха Адраджэння і сталі масава друкаваць кнігі. Як не згадаць добрым словам Францыска Скарыну, які ствараў у той далёкі час кнігі для простага люду.

Дзякуючы гэтаму на фоне развіцця навукі кніжная грамата стала даступная шырокім колам. А зносіны з друкаваным словам, як вядома, дапамагаюць чалавеку развіцца і ўдасканалвацца, падштурховаюць да вобразнага мыслення, вылікаюць глыбокія душэўныя перажыванні, спрыяюць інтэлектуальным адкрыццям, станаўленню асобы.

Так было да нядаўняга часу, калі кніга лічылася найлепшым падарункам. З распаўсюджваннем інтэрнэту з'явілася іншая магчымасць атрымання інфармацыі — лічбавая. Сутнасць перамяну ў тым, што чалавек цягнуцца да кароткай і нагляднай інфармацыі. Сярэдні перыяд канцэнтрацыі ўвагі на адным аб'екце складае ўсяго восем секунд. Інфармацыя ўспрымаецца маленькімі дазважымі формамі. Яна і не можа адкладвацца ў памяці па-іншаму, улічваючы яе велізарную разнастайнасць.

Пра такое мысленне кажуць як пра кліпавае. Гэта азначае, што ў галаве чалавеча з'яўляюцца аб'екты, у якіх злучаюцца вобраз, думка і каштоўнасць. У свядомасці захоўваецца вельмі кароткая паняццёвая інфармацыя,

што ёсць прадмет або з'ява: тут і адрозны зафіксаваны вобраз, і ўманціраваны ў яго эмоцыі, і стаўленне да карцінкі. Так, гэта дазваляе значна пашырыць уяўленне пра свет, прытым асабліва не напружваючы розум інфармацыяй. Тое, што раней можна было прычытаць толькі ў бібліятэцы, цяпер куды больш зручна знайсці ў інтэрнэце.

Няўжо пакаленню лічбавых дзіцяці наканавана адмовіцца ад таго, што чалавецтва назапашвала тысячагоддзямі? Найперш ад друкаваных кніг, зносіны з якімі адбываюцца як з жывым артэфактам гісторыі і скарбніцай чалавечай мудрасці?

Адказ на гэтае пытанне — справа часу. Але ўжо сёння становіцца відэаважным, навокі віртуальны свет аддаліце людзей, робіць іх больш карыслівымі і абіякавым, хай нават і паспяховымі фінансава. Інфармацыйная свабода інтэрнэт-камунікацыі заганяе чалавеча ў сваё, звужанае да экрана манітора, кола. На прасунутага, здавалася б, карыстальніка нападае адзінота, яго мучыць дэпрэсія. Варта знікнуць святлу ці разрадзіцца батарэйцы, наступіць поўная бездапаможнасць, трагедыя. Свет тысячы сяброў, мільянаў лайкаў — усюго толькі ілюзія...

Кніга — не менш значная крыніца інфармацыі — заўсёды побач, дома на паліцы, у непазрэнай блізкасці з кам'ютарам. Я хочацца ўспомніць той добры час, калі цікаваць да зямальнага выдання была настолькі вялікай, што некааторыя з нас перагортвалі старонкі любімага рамана крадком пад коўдрай з ліхтарыкам у руках.

Зносіны з кнігай ствараюць пазітыўны настрой, пазбаўляюць ад адзіноты, больш за тое, кніга вучыць самым простым і такім важным жыццёвым каштоўнасцям, як умненне сябраства, любіць, знаходзіць сябе ў свеце людзей, пераадоўваць цяжкасці. Ші настолькі ў гэтым плане бяспэжны Google? І ці заўсёды праўдзівая Вікіпедыя? За дакладнасць інфармацыі

ў кнізе адказнасць нясе аўтар, твор якога пабачуць свет пад пільным вокам рэдактараў, карэктараў, рэцэнзентаў.

Разважаючы пра надыход невядомай дагэтуль лічбавай эры з высокатэхналагічнымі сродкамі камунікацыі, мабыць, варта задумацца і пра тое, як гатовы ўспрымаць яе пісьменнік? Як настроены ён пазіцыянаваць сябе ў адносінах да дзіцяці камунікацыйнага прагрэсу — пакалення Z? Яго патэнцыйны чытач ужо распешчаны мноствам лёгкадаступных крыніц інфармацыі. Яны яркія, ілюстраваныя, наглядныя, а часам вельмі вычарваныя. Усе намаганні накіроўваюцца на тое, каб перамагчы ў канкурэнцыі за дзіцячы інтарэс.

Смешным падаецца на гэтым фоне аўтар, які беге па відэаважках і даказвае каштоўнасць сваіх рукапісаў з даўно састарэлымі сюжэтамі. Асобныя пісьменнікі, імкнучыся прыцягнуць да сябе ўвагу лубым коштам, ухаліліся за такія не зусім дзіцячыя жанры, як трылер і дэтэктыў, вабячы чытачоў у свет абсурдных герояў. Іншыя глыбока задумаліся: пра што пісаць? Напрыклад, раней такі прывабны жанр, як фантастыка, шмат у чым стаў рэалістычным. Шэраг апісаных у кнігах ідэй сталі ў сучасным жыцці будзённымі.

Як жа сучаснаму пісьменніку захапіць увагу дзіцяці, якая растуць у фізічным і разумовым развіцці? Трэба прызнаць факт, што літаратуру для іх ствараюць творцы родам з мінулага стагоддзя.

Мабыць, так было ва ўсе часы — нязменным застанецца і дагэтуль: мерка годнасці літаратурных шэдэўраў, што здольны ўскалыхнуць душу нават самага закарэналага міленіяла, — гэта стварэнне пісьменнікам твораў ад вечных каштоўнасцяў і бяспэжных маральных нормаў. Такія кнігі даўно сталі класікай, любімай ды запатрабаванай і сёння. Кніга — свайго роду размова па душы, якой нам у імклівым, перанасычаным інфармацыйным свеце ўсё больш пачынае не хапаць.

Алена СТЭЛЬМАХ

Свежа, вобразна, таленавіта

У Гомелі ўшанавалі лаўрэатаў абласной літаратурнай прэміі імя Кірылы Тураўскага

Старшыня Гомельскага абласнога выканаўчага камітэта Генадзь Салавей уручыў дыпламы і кветкі пісьменнікам, якія летась стварылі найлепшыя творы. Лаўрэатамі сталі Алена Матвіенка, Міхаіл Кавалёў, Соф'я Шах, Вольга Раўчанка, Вольга Астапенка.

Старшыня абласнога аддзялення СПБ Уладзімір Гаўрыловіч выказаў шчырую падзяку аблыканкам за падтрымку літаратурнай традыцыі. Гомельская зямля, дзе нарадзіліся агульнаславянскі асветнік Кірыла Тураўскі, народныя пісьменнікі Беларусі Іван Шамякін, Іван Мележ, Іван Навуменка і Андрэй Макаёнак, можа пахваліцца талентамі і сёння. Напісаць якасны твор і данесці яго да чытача — менавіта гэтаму і садзейнічае конкурс.

— Вельмі важна, што цырымонія падвядзення вынікаў конкурсу ўпершыню адбылася з удзелам кіраўнікоў раёнаў, прадстаўнікоў усіх сфер эканомікі, культуры, адукацыі, грамадскіх арганізацый, дэпутатаў саветаў дэпутатаў, 34 творцы былі ўтанаваны. Па традыцыі для ўшанавання пераможцаў і папулярнасці іх твораў у Гомелі штогод лаяцца ўрачыстая цырымонія, а пасля — прэзентацыя кніг.

Уладзіміру прэміі ў намінацыі «Дзіцячая літаратура» паэтэсу Соф'ю Шах многія ведаюць як аўтара сэнсатыва і філасафічных вершаў. Гэтым разам пісьменніца звярнулася да дзіцячай тэматыкі. Яе кніжка «Жарты і рэха праўды» ў зямальнай форме прызвана развіваць мысленне, пашыраць круггалады.

«На ручніковым полі» — такую назву мае паэтычны зборнік паэтэсы і перакладчыцы Алены Матвіенкі, лаўрэаткі літпраміі ў намінацыі «Паэзія». Гэта, бадай, самая значная кніга ў творчасці літаратара: у вершах —

Старшыня аблыканкама Генадзь Салавей уручыць Гаўрылаву аграмаму Алене Матвіенцы.

дэпламы і грашовыя прэміі. І самае галоўнае — выдаюцца іх кнігі. Палова тывражу паступае ў бібліятэкі і ўстановы адукацыі.

Як паведамілі ў прэс-службе аблыканкама, з 2013 па 2019 год разгледжана больш як 350 рукапісаў, 34 творцы былі ўтанаваны. Па традыцыі для ўшанавання пераможцаў і папулярнасці іх твораў у Гомелі штогод лаяцца ўрачыстая цырымонія, а пасля — прэзентацыя кніг.

Уладзіміру прэміі ў намінацыі «Дзіцячая літаратура» паэтэсу Соф'ю Шах многія ведаюць як аўтара сэнсатыва і філасафічных вершаў. Гэтым разам пісьменніца звярнулася да дзіцячай тэматыкі. Яе кніжка «Жарты і рэха праўды» ў зямальнай форме прызвана развіваць мысленне, пашыраць круггалады.

«На ручніковым полі» — такую назву мае паэтычны зборнік паэтэсы і перакладчыцы Алены Матвіенкі, лаўрэаткі літпраміі ў намінацыі «Паэзія». Гэта, бадай, самая значная кніга ў творчасці літаратара: у вершах —

вечныя тэмы пошукі сэнсу жыцця, патрыятызму і веры.

Перамогу ў намінацыі «Публіцыстыка і літаратурная крытыка» атрымала Вольга Раўчанка. Творца вядома як перакладчык мастацкіх твораў з некалькіх моў свету. Паэтэса і публіцыст стала лаўрэатам дзякуючы любові да тэатра: у сваім творы яна адлюстравала гэтарэальнае жыццё горада над Сожаем на працягу двух розных дзесяцігоддзяў. У кнізе нарысаў «У тэатр — за таямніцай, за падтэкстам» аўтар выступіла найперш як звычайны глядач, неўрадунаючы да жыцця і творчасці цэлага пакалення актывістаў.

Свежа, вобразна, таленавіта і проста — такое ўражанне ад творчасці Міхаса Кавалёва, якога ў Беларусі ведаюць як гумарыста Міхаса Сліву. У кнізе «Сожак для рамана», якая перамагла ў намінацыі «Проза», — новыя творы пра вечныя па-чучці: каханне, сяброўства, адказнасць за ўчынкi.

Літаральна ўрываецца ў літаратуру маладая аўтарка Вольга Астапенка. Думлівы, рацыянальны і рамантычны лірычны герой паэтэсы шукае сваю дарогу ў жыцці і ў каханні, тым і цікавы. З новым паэтычным зборнікам «Белы лён» Вольга перамагла ў намінацыі «Адкрыццё года» і атрымала рэкамэндацыю ад аддзялення СПБ на ўступленне ў Саюз пісьменнікаў Беларусі.

Аналізуючы рукапісы, старшыня конкурснай камісіі Уладзімір Гаўрыловіч падкрэсліў, што пры вызначэнні пераможцаў было вылучана некалькі яўных лідараў, што сведчыць пра рост майстэрства твораў. А з 1 лютага стартуе яшчэ некалькі конкурсаў для прафесіяналаў і моладзі. Дзякуючы ім пераможцы атрымаюць пуццёкі на два літаратурныя фестывалі — «Славянскія літаратурныя дажынкi» і «На зямлі Кірылы Тураўскага». У лютым стартуе і чарговы конкурс на саісканне прэміі імя Кірылы Тураўскага. Адным словам, на Гомельшчыне ёсць добрыя магчымасці для рэалізацыі творчага патэнцыялу на ніве прыгожага пісьменства.

Улад ПРЫАЗЭРНЫ

«Агні дрыготкія ў Вялесавай начы»

Ці трэба «вымучваць» сюжэт?

Надзвычай багатую разнастайнасць жанраў дэманструе студзеньскае «Полюмя» ў рубрыцы «Проза»: гэта і пранзіліва-шчымылівае апавесць Міколы ма «Анёл і Траянда» лёс спявачкі, і мініяцю, Адама Глобуса пад назва «Дзець», аб'яднання асобай блізкага чалавека, і фантастычныя апавяданні Уладзіміра Садоўскага з агульным загаловак «(Не)зямное».

Геранія Міколы Адама — дзятчына, якая насуперак волі бацькоў вырашае стаць спявачкай. Як і многія ранейшыя адамаўскія жаночыя вобразы, Траянда намалявана мужнай, смелай, рашучай, адчайнай, у нечым романтичнай, але без «ружовых акулераў» найнаасці — яна стала на шлях ажыццяўлення мары, гатовая многім ахвяраваць. Але толькі не збочыць!.. У адзін момант — шчаслівая да немагчымаці, у іншы — настолькі няшчасная, што адмаўляецца ад жыцця і змагання, рас-трушчана і азіманая грубай жывёльнай сілай. У многім вобраз Траянды — тыповы для сучаснай моладзі. Разважанны спявачкі сутачны тым, хто, мажліва, сам калісьці стаў у краі бездані: «Хутчэй за ўсё адзінота — не пракляцце чалавека, а дадзенасць, аксіёма з высновай, што ты нікому не патрэбны ў прынтцып і табе ніхто нічога не павінен. Хочаш нечага — ідзі і бяры. А проста за прыгожыя вочкі, якімі ты чароўна паморагаеш, ніхто нічога не даасць, ну амаль нічога. Ці задаволяць цябе той мінімум — ужо справа дзясцят і памераў амбіцый». Закулісны эстрады свет, завзыхай схаваны ад вачэй глядача, намаляваны аўтарам вельмі рэалістычна.

Адам Глобус верны калісьці абранаму стылю і манеры пісьма: распавядаючы пра чалавека, ён здольны пазбегчы эмоцый, праць пацужыць, і часта чытач не адразу разумее, як аўтар насамрэч ставіцца да свайго героя. Наколькі гэта арыгінальна для літаратурнага твора, меркаваць чытачу.

Многія ідэі фантастычных твораў Уладзіміра Садоўскага, пэўна, падказалі сённяшняму рэалі: паніцце, якое сёння для многіх актуальнае, — залежнасць ад камп'ютарных гульняў і віртуальнага свету (апавяданне «Залежнасць»), той факт, што чалавек па сваёй прыродзе — разбуральнік, і энергія яго разумовай дзейнасці скіравана найбольш на вайну і ўсё, што з ёй звязана, напрыклад, вынаходніцтва

**КРЫТЫКА
СЕРАДА**

падобныя рэчы. У прыватнасці, так лічыць Уладзімір Садоўскі. Падзеі, апісаныя ў яго апавяданні, маглі б стаць асновай для вострасюжэтнага сцэнарыя фільма жахаў на матэрыяле айчынных гісторыі.

Што датычыць паэзіі на старонках часопіса, то падборка вершаў Навума Гальпярловіча «Шчасце слова» гучыць як гімн захвалення роднай мовай. Але гэта не пафаснае ўскваленне і заклікі яе шанаваць, а вельмі асабістая лірыка, дзе ёсць роздум пра накіраванне, адзіноту, радасць і боль.

Вершы Юліі Алейчанкі (нізка «Грунаны») навіваюць пацудзе светлага суму. На пачатку голас лірычнай гераніі поўны распачы:

*І з'ярае пашчаю сіняя бездань адчаю,
А я не падам над абрываю яму рукі.
Самотную раіць*

*у краі чужым страчаю,
На сэрцы ізноў выразаю віны радкі.*

У завяршэнні падборкі радок «Агні дрыготкія ў Вялесавай начы» пакаідуць чытачу надзею: тое, што перажыта, робіцца не толькі часткай гісторыі, але і каменчыкам у падмуру ўласнага досведу і сілы...

Алесь Дуброўскі-Сарочанкаў пастаўкаць ўвасобіў у творах філасофскія высновы і біблейскія сюжэты (нізка «Рэцэпт шчасця»). Адметна, што гэта не проста пераклад, але асабістае разуменне, перасэнсаванне, працятанне: «Хай будзе клятвы гэты трон і гмах, / бо цяжка кароны на царях!»

Рубрыка «Галасы свету» знаёміць з творчасцю сучаснага латышкага паэта Сямёна Ханіна, падборку якога «Так, у што мы гуляем сёння?» пераставіў з рускай мовы Андрэй Хадановіч.

Яна БУДОВІЧ

У цэнтры апавесці «Малітва» Алега Ждана-Пушкіна, якой адкрываецца «Нёман», — няўдачлівы пісьменнік, які ўвесь час знаходзіцца ў пошуках сюжэта. І марыць пра яго як пра рэч, што прынясе яму пісьменніцкую вагу. Як і ў большасці твораў аўтара, у «Малітві» шмат увагі аддадзена лёсу не толькі галоўнага героя, але і іншых персанажаў, якія так ці інакш уплываюць на яго светаўспрыманне. Тлумачыць гэта часам і аўтарскую пазіцыю. Напрыклад, ці трэба «вымучваць» сюжэт, можа, ён — шанец ад Бога? На працягу чытання твора часта узнікае і іншае пытанне: ці можна зобыцца на людзей у імкненні знайсці цікавую гісторыю, выкарыстоўваць іх, бачачы не асобы, а персанажаў? Твор поўны не толькі пытанняў, але і адказаў. Пісьменнік разважае над іншай дыскусійнай тэмай — выбару творца мовы (Алег Ждан-Пушкін піша па-руску). Прыкмае ён і тое, што часам меркаванні кіраўніцтва і калег бываюць важнейшымі, чым меркаванне чытача.

Пра ўжо знаёмую апавесць «Сэрца мармуровага анёла» Людмілы Рублеўскай (пераклад з беларускай Людмілы Чэслаўскай) можна сказаць у традыцыйным ключы. Гэта пошукі і знаходкі даўняй, але такой блізкай гісторыі, здольнай зацікавіць не толькі аматараў. Акрамя галоўнага складніка — прыгоднікага, — паўстае і сацыяльны, то-бок пытанне захавання гістарычнай спадчыны: мастацтва, скульптуры, архітэктуры. Так, на пачатку твора геранія разважае пра невялічкі горад, у які яе прывёў лёс: «...цэнтр, вызвалены ад культурных будынкаў, прыкрашае двухпавярховае збудаванне мясцовай адміністрацыі — прыемны афіцыйнаму воку праектунік з шэрай цэгля, са сцягам на даху і надпісам: «Слава трудовому народу» на фасадзе. Цікава, чым палічлі б гэты будынак былыя ўладары мястэчка, князі Палецкі?» Насамрэч у гэтым крытычным поглядзе больш за ўсё адлюстроўваецца неадзначная гісторыя мінулага стагоддзя, калі дзеянні, хоць і не пазбаўлены пэўнай логікі, шмат разбуралася, але ці будавалася раўназначнае? Пытанне адкрывае.

Апавяданне Тамары Бунты «Шпіёны з нашага завулка» (аўтарскі пераклад на рускую мову) мае актуальную задуму. Тут паўстае псіхалогія ўзаемаадносін паміж дзецьмі, у тым ліку і пытанне выхавання ў савецкі час. На жаль, пазітыўны фінал не дае акрэсленай праблеме паўнавартаснага развіцця, хоць і мае права на жыццё. Сапраўды, логіка не паршана: сюжэт зразумелы, але яму не хапіла яскравага і запамінальнага завяршэння. Апавяданне

скіравана хутэй на тое, каб адлюстраваць рознасць поглядаў нават у дзіцячым узросце, аднак як гэта паўплывала на асноўных герояў (акрамя абразаных) і як магло б паўплываць, улічваючы тое, у які няпросты час адбываецца дзеянне, чытач не бачыць.

Леаніда Галубовіча (нізка вершаў «Усё здзіўняецца недзе не тут») — аўтарызаваны пераклад Лізаветы Палеев хвалюе тое ж самае, што і лёдзь не кожнага паэта (прынамсі, тых, хто друкуецца ў «Нёман»). Назва падборкі цалкам характарызуе яе настрой. Як і наступныя радкі:

*Есть два незнання, у них учусь я
Счастливым быть
и время знать всему.
Не знал я дня, когда на свет явлюсь я,
Не знаю ночь, в которую умру.*

Але найбольш цікавымі падаюцца два апошнія творы, прывесчаныя маці. Нягледзячы на традыцыйную тэму, яны ваяць глыбінэй пачуццяў і адначасова іх завуальнаасцю.

Прыкметна вылучаецца з паэтычнай часткі падборка «Фарбы надводнай гладзі» Даніла Арыянава. Вершы не для тых, хто шукае відавочныя сэнсы, цалкам знаёмыя вобразы і ціхамірнага ці палкага лірычнага героя, і найбольш гэта адчуваецца ў творы «Абрысы».

Друкуецца ў «Нёман» і ўрывак з летапісанага паэмы Ізяслава Катлярова «Замкавы час Беларусі». Блукаючы па стагоддзях, аўтар пералічвае гарады, даты, падзеі...

Яўгенія ШЫЦЬКА

Зрэзы і гарэзы

Новы год «Малодосць» пачынае з новай рубрыкай пад назвай «У бібліятэцы з Анхелай», якой займаецца, што ні дзіўна, Анхела Эспіноса. Пад гэтай назвай хаваецца небескарыйна справа: знаёмства беларускіх чытачоў з прадстаўнікамі замежнай літаратуры, якія ў праграмах сучаснай адукацыі акрамя як факультатыўна не закранаюцца. Першы выпуск прысвечаны творчасці іспанскай пісьменніцы Ане Марыі Матугэ Аўсэха. Выбар гэтага імя сапраўды неабліга, са сваімі тэматычнымі адметнасцямі, але аўтарка рубрыкі шмат засяроджваецца на нейкіх паваротах уласнага мыслення. Праз увесь тэкставы масіў праходзіць шэраг прозвішч іншых пісьменнікаў разам з цытатамі (тое, што шануюцца ў школьных сачыненнях і эсе),

даецца невялікае паглыбленне ў біяграфію Аны Марыі Матугэ, але непасрэдна на літаратурныя асаблівасці застаецца толькі некалькі слоў у апошніх абзацах. І ў момант, калі бяроцца патрэбны асветніцка-апавядальны разгон, ужо гучыць развітанне.

Нягледзячы на тое, што рубрыцы, на мой погляд, пакуль што не хапае стрыманай публіцыстычна-літаратуразнаўчай канкрэткі, ёсць прыкметны пазітыўны збоку кампазіцыі (ды і з асветніцкага боку) момант: напрыканцы размешчаны пераклад кавкі Матугэ, зроблены самой Эспіносай, які добра падагульняе аўтарскую задуму знаёмства, бо інакш выключна тэарэтычным выкладкі наступалі б прыкладам твораў у нагляднасці.

З паўнавартасным паэтычным дэбютам — падборкай, а не

сольным, як раней, вершам — друкуецца ў нумары Волга Нікіценка (Івалга). Калі трымаць у галаве, што гэта дэбют, на некаторыя рэчы можна заплюшчыць вочы. Пейзажная лірыка, стагтаная эпітэты, рамантызавана-паэтызаванае светаўспрыманне — гэтыя моманты не настолькі абуральныя, і за апошні аўтацэнтрны тэкст «Чытай вершы» у асаблівых станах можна нават парадавацца ды жадацца паэтыцы глыбей засяроджвацца не на чыйсьці, а на ўласных пацужыцях. Калі юнацкі паэтызм сядзе, дакладна ёсць сэнс чакаць ад аўтаркі нечага сур'езнага.

Другой паэтыкай нумара з'яўляецца ўжо згаданая вышэй Анхела Эспіноса Руіс. Яе тэксты таксама адпавядаюць добра вядомай «сярэднепаэтычнасці»: з вершаў ў верх перацякаюць звароты на «ты», звязаныя з

імі рамантычныя вербальныя флюіды, акцэнтны на порах года, а таксама бясконца аранжарэя кветак (ад дзымухайцоў і лілей да хрызантэма і нарцысаў). Калі прыгледзецца, у сутнасці сваёй гэтыя тэксты мала чым адрозніваюцца ад тэкстаў Волгі Нікіценкі (акрамя, хіба што, ступені акрыленасці словам).

Не толькі падставы для чагосці таемна-паэтычнага ёсць у новым нумары «Малодосці», але і выдатнае інтэрв'ю Ганны Варонкі з Верай Бурлак, з якога можна даведацца пра шэраг цікавых рэчаў: стаўленне да ўнутранага шматмоўя, паходжанне псеўданама «Джэці» і адрозненні звычайнай сям'і ад сям'і і паэтаў. Падвынікоўваецца інтэрв'ю кароткімі празачнікамі замалюкамі старэйшага сына Веры Кастуся Жыбуля.

Акрамя ўсяго іншага, студзеньскае «Малодосць»

дае магчымасць паглядзець на сучасную беларускую паэзію з розных ракурсаў, робіць пэўныя рэзы, сутыкнуўшыся з якім можна як атрымаць маўклівую сардэчную рану, так і «намазаць» маслам думкі на чыйсьці дыскусійны хлеб. Пэўны чарціж «хлеба» ў гэцце ёсць, а вось адказнасць за відовышчы хай застаецца за чытачом.

Данііл ЛЫСЕНКА

Міхась ПАЗНЯКОЎ

Украіне

Краіна паэтаў і мараў высокіх,
Ты свет ахінала вясклякай душы.
Тваё хараство працінала аблочки.
Нядолю сваю прагай веры скрышы.

Краіна герояў і славы быліннай,
Ты долю шукала сваю не дарма.
Сяброў сагравала

душэўнай гасцінай,
І разам да сонца сягала з ярма.

Краіна прастораў і рэк паўнаводных,
Азораных гор, хлебадайных далін.
Ты поўная сілаў крывічных народных —
Вялікаю быць між вялікіх краін.

Маёй Беларусі красуня сястрыца,
Тваё найцудоўнае слаўлю імя!
Я веру: табе Неба дасць адрадаціца!
І шчасцем твая расквітнее зямля!

Кацярына РОЎДА

Бачыш, імклівыя кроплі
пікіруюць на падаконнік
І рассыпаюцца срэбным
драбноткім бісерам,
Чуеш, суседка шчыруе
на кухні з міксерам,
А ты даядаеш не самы удалы расольнік.

Ведаеш, сёлета восень такая шалёная.
Дрэвы — галечка, лужа на лужы, ветрана.
Лепшы сябрук вырашае зрабіцца веганам.
А ты п'еш гарбату і радасны, што зялёная.

Вершы, аблезлая раница
можжа быць добраю:
Ты смажыш яечню смачную з памідорамі,
Ставіш букет хрызантэм за начнымі шторами.
А я гляджу сны пра Парыж пад пухнатой коўдраю!

На радкі я нанизваю пацёркі-словы
Самай светлай, прыгожай матулінай мовы!
Атрымаюцца новага верша каралі
Пра цудоўных пацуцяў гарачыя хвалі,

Звіні, павучая струна!

Звіні! Звіні, павучая струна, —
Сястра паэзіі і песні,
Каб віравала ў нас вясна,
Каб хваляваў нас подых весні!

Звіні пшчотай і цяплом,
Кліч да чароўнага, святога,
Каб прыгажэў наш родны дом,
Каб да святла вяла дарога!

Звіні і ў душах прыбаўляй
Нам хараства, надзеі, сілы,
Каб за бясконцы небакры
Нас уздымалі ічасця крылы!

Звіні! Звіні, павучая струна, —
Дзівосным гімнам, чуйным скерца!
Звіні і напайдай да дна
Любоўю, верай нашы сэрцы!

Яўгеніі Янішчыц

Ваі голас чысты і высокі
Я чую ў наш завейны час,
Не адляцеў ён за аблочки —
Навошта мы зеубілі Вас?

Усмешка Ваша не пагасне
На твары ічырым, без прыўкрас,
І многім сёння і не ясна,
Чаму Вы ўсіх адверглі нас...

Імя свяціцца Ваша будзе,
А песня — сэрцы працінаць
Тым болям, што абпальваў грудзі,
Які не здолелі стрываць.

Колькі дзіўнай ясныты ў юнацкіх гадах!
І святліста-балючага суму таксама.
Там ніводні квітнелі ў раскошных садах,
І ўсміхалася мне сінявокая мама.

Пра мядовыя вусны, любоў і пшчоту,
Пра адносінаў водар, а часам пра слоту,
Пра блакітныя вочы, нібыта азёры,
Незабыўныя ночы, паездку на мора.

Напішу пра сваё неспакойнае сэрца,
Што ў палоне тваім, трапятлівае, б'ецца.
Пра надзейныя, моцныя, цёплыя рукі
І душу, што табе аддала на парукі.

Нават дзень без цябе не жыўу —
патухаю, Разбаўляючы ў вершах тугое чаканне.
Я хаваю цябе, вельмі моцна хаваю,
Дзюку Богу за наша з табю спатканне!

Не снежна. Дождж калядны дыктуе сюжэт бязглуздыцы.
Я ў красоўках бягу на балотнай вуліцы.
Не смеіна.

Нялётна. І не бачна зор з-пад фацину ізрага,
Я — нібыта плыт ля чужога берага.
Самотна.

Паролі Час прыйшоў змяніць — дапякаюць вірусы,
Замест плюса бачу я толькі мінусы.
Ніколі

Не буду Больш чакаць зімы. Цуды — для даверлівых.
Мне адчай пранізілівы б'е пад дых.
Прастуда

Накатам Дадае няўдалай, але стабільнасці.
І з вачэй, і з неба — сто кропель вільгаці...
Са святам.

І ва ўтульнае хаце святочна вітаў
Цёплы дух найдухмянага, свежага хлеба.
А над роднаю хатаю клён надпіраў
Сваім чубам густым неабсяжнае неба.

І бярог мае тайны і мары люляў
З той сцяжынай, што клікала да небакры,
І дарыла святло найдзівосных забаў
І прыносіла боль, што я ў сэрцы трымаю.

Часам сняцца яны між вярэдлівых сноў,
Наплываюць самотай халоднаю самай...
Ды маюць мяне радасць светлых гадоў.
Дзе ўсміхалася мне сінявокая мама.

— А ворагі не горай за сяброў, —
Мне праспяваў жаўрук над полем.
Я засмяюся і пачуў ізноў:
— Сябры абвугляць сэрца болям.

— А ворагі не горай за сяброў, —
Шптаў мне вецер па-над кручай.
Я засмяюся і пачуў ізноў:
— А ворагі цябе любіць навуцаць.

— А ворагі не горай за сяброў, —
Даводзіла мне груша ў садзе.
Я засмяюся і пачуў ізноў:
— А ворагі табе не здрадзяць.

Гэтак часу няма для любові...

Найдзіце время для любові
Валянціна Палкканіна

Гэтак часу няма для любові,
Для дзівоснага ічасця — няма,

Ні штрафы, ні радка, ні слова,
Ні ідэі за доўгі час.
Халаднее нявольна мова,
Паэтычны збыднёў запас.

Ні метафары і ні ўсмешкі,
Спробы кволья — пуштацвет.
І не бачыць патрэбнай сцэжкі
Перад носам сваім паэт.

Можжа, дзесьці ў бяскрайнім лузе
Вершы вырастуць, як чабор?
Загадаць немагчыма музе,
Так, як нельга крануцца зор.

Завары перад сном гарбату,
Выпі кубак — кладзіся спаць.
Не выдумвай жа вінавата —
Заўтра будзеш іздэўр складаць!

Вось пабачыш, складуцца словы
У прыгожых радкоў букет,
Ажыве, завітнее мова!
Добрай ночы табе, паэт!

Каб душа завітнела вяснова,
Нібы песня стала сама.
Гэтак часу няма для любові...
Між бязладдзя, бяздушы і бед,
І штодня супакою да болю
Не дае нам растручаны свет.

Гэтак часу няма для любові.
Распагрозіў свет, быццам звер,
Пагарджае добром, як ніколі,
Дзе тут выжыць любові цяпер?

Чысціню і спагаду паволі
Нішчыць хуткасны, ярасны век...
І няма для любові спатоці,
Вось — пагібель твая, чалавек.

Рукаць свет да бяздоння даволі,
Бо за ім — чорны вір небыцця.
Дайце волю і крылы любові,
Каб квітнела вяскляка жыцця.

Вяртанне

Вяртаюся, вяртаюся да мамы,
Як у суніцы адлучаюся я
Па песню незабыўнай самай,
Дарога ж вельмі доўгая мая.

Узрушваюць сапраўднага драбніцы,
Саматаю абпальвае хлусня...
Але нясу, як некалі суніцы,
Да мамы песню сонечную я.

Але мяне сучаснае матуля,
Маюць невымоўнай дабрывіей.
З усіх дарог зноў да я ляту я,
Каб нізка-нізка пакланіцца ёй.

Вяртаюся часцей усё да мамы,
Вяртаюся дамоў з усіх дарог,
Каб стаціца зноў ічаслівым самым,
Пазбыцца стомы, болю і трывог.

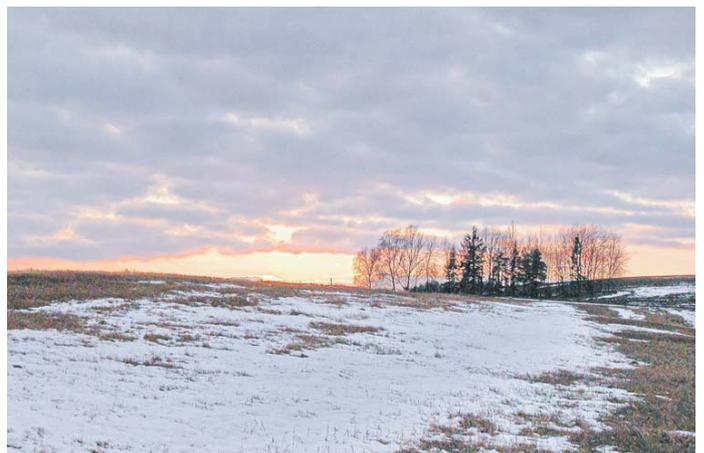
Ціхутка, таямніча і нясмела
Сняжынкі апраналі наваколле,
Бы ноч хто адарыў сукенкай белай
З узорам непаўторным на падоле.

Прыгожы падарунак атрымаўся,
Хоць ты рыхтуй для караваа цеста.
То, безумоўна, снежань пастараўся.
Сяброўка-ноч цяпер яго нявеста.

І будзе незабыўная гулянка,
І здзейсняяцца надзеі і жаданні,
Калі яго чароўная родная маці
Вясельнае не скіне зноў убранные.

Калі зняможа восень вяжаваці —
Не толькі снежно зробіць гэтым ласку.
Ну, а зіма з пшчотай роднай маці
Пакажа людзям прыгажосці казку.

Ціхутка, таямніча і нясмела
Сняжынкі засяцілі двор зімовы,
І на душы трывожнай пясвятлела.
Усё гатова да Раства Хрыстова.

Фота Кастуся Дробава.

Анатолий ЗЭКАЎ

Чаго ў жыцці не сустракаеш!
Яго нішто не абязлічыць.
Таму няма канца і краю
Маім, прызнацца,
«ЗЭКавычкі».

АРЫЕНЦІР — НА ПЕСНЮ

Згадваю час маленства, калі мы хадзілі ў ягады ці ў грыбы. Маці заўсёды ў лесе спявала. І нам, дзецім, адшпоўшы крыху ўбок, не вярта было дужа папалохацца, што забукчалі, і гукаць яе. Арыенцірам для нас заўсёды была матуліна песня. Дзе яна, там і маці. І мы ішлі на спеў. Калі раптам глушчэ ён — гэта азначала, што мы аддэліліся ад маці і трэба падцягнуцца бліжэй.

Памятаецца яшчэ, як співалі некалі, што «нам песня будаваць і жыць дапамагае». А васьм яна, дзецім, яна дапамагала яшчэ не адстаць ад маці і не заблукчыць.

ПРАДЗЕД ЯЎСЕЙ

Я не бачыў ніводнага роднага дзеда. Бацькаў бацька, дзед Абрам, памёр, калі ён сам быў маленькі, а матчыны, дзед Цімох, — падчас вайны, зімой сорак другога. Загое я бачыў прадзеда Яўсея! Ён жыў у Іванаўцы, у бабы Ганны, роднай сястры маёй бабулі Марфы. Да іх мы кожны год ездзілі на запражаным у воз кані ці хадзілі пшыком на прастольнае свята Прачыстыю (у нас такім святам была Мікольшчына).

Я і сястра ўжо ведалі, што падыздем да дзеда, і ён абавязкова скажа:

— А ну-тка, унучкі, дзе вашы самыя вялікія кішэні? — і насыпле ў іх па поўнай, аж з верхам, жмені арэхаў.

Здаецца, большага смакочыя з таго часу я ні ведаў.

ПАДЗЕННЕ З ПЕЧЫ

У нас з сястрой Галіяй год і месяц розніцы. На стоўкі яна маладзейшая. Цяпер гэтага не адчуваецца, а васьм калі былі малыя...

— Ты ўжо хадзіць пачаў, а гэтая, — маці ківае на Галю, якая сядзіць побач і таксама слухае, — яшчэ на руках. Яе кармілі, а за табой назіраю, каб куды ў школу не залез.

І тут жа згадвае выпадак, калі так напалохалася, што і праз гады не можа супакоіцца.

А было яно так. Я — на печы, а маці, трымаючы на руках Галю, выцягнула ўскрай ногі, каб я не пералез ды не выкуліўся. Усё як быццам пад кантролем. А таго не ўлічыла, што я магу і па-за печу выкуліцца.

Так яно, зрэшты, і здарылася. — Пачула грукат, зірнула, а цябе няма на печы, — працягвае ўспамінаць маці. — І мне стала ўсё зразумела. Паклала Галю і не памятаю, які зляцела ўніз. А ты — у вілачніку. Схапіла на рукі, бегаю з кута ў кут па хаце, а ты зайшоўся — ні гуку. Цябе трасу, і саму ўсю трасе. На Галю дук ужо і забылася. Усе думкі пра адно: хоць бы ты голас падаў. Бадай, толькі і супакоілася, калі пачула плач.

Тады яшчэ ніхто з нас і не ўяўляў нават, што прыйдуць гады — і я з парашутам за спінай сігану долу з самалёта на палігоне пад Каўнасам. Міжволі згадаўся і той палёт з печы.

ЧЫТАННЕ НА ГРУШЫ

У нашым садзе стаяла высокая-высокая старая груша-дзічка. Амаль ад самага

кораня ішлі два магутныя ствалы. Яны не разбігаліся ўшыркі, а цягнулі ўгару амаль побач. Прымасціўшы на пэўнай вышыні дошчачку, я браў з сабою колькі кніг, забіраўся на тую вышыню і, зручна ўсеўшыся, некалькі гадзін праводзіў за чытаннем.

Я і да сённяшняга дня не ведаю: чаму, каб чытаць кнігі, абавязкова трэба было лезці на грушу. Там лепш чыталася ці што?

ЭХ, ЯБЛЫЧКА,
КУДЫ ТЫ КОЦІШСЯ?

Бацькаў сад пастарэў і прыкметна парадзеў. То ж яшчэ дзед мой яго садзіў, а можа, і прадзед. З таго саду засталася ўсяго чатыры яблыні, ды і з іх толькі дзве праз год пладаносыць. А бацька тачкамі за агарод гнілыя яблыкі звозіць. І прытым радуецца, калі неўраджай.

А было ж у маім маленстве, калі ніводнае яблычка не прападала. Сушылі, мачылі, варылі кампоты, давалі паласавацца жывёле. Ды і мы самі, дзеці, выбягаючы на вуліцу, набівалі яблыкамі кішэні, каб, гуляючы, дастаць і з'есці.

Цяпер у вёсцы ні скаціны, ні дзяцей. Ды і яблык ужо не ў такой пашане. У крамах аж ломяцца паліцы ад самай разнастайнай заморскай садавіны.

Памятаю, як жалілася маці: — Насушыла яблык, дык іх ніхто не бярэ. Будуць усялякія напоі, жоўтыя ды зялёныя, ужываць, а кампот з яблык не зварач.

А то сястра хацела новых яблынек пасадыць, дык бацька на яе ў крык:

— Куды ты іх будзеш садзіць? Вунь з гэтых ніхто яблыкаў не есць.

І ў суседскія сады хлапцучы не лаяць, як мы ў маленстве. Ды і каму цяпер у вёсцы лаяць? Калі я хадзіў у школу, у ёй займалася каля тысячы вучняў. А цяпер і сотні не набярэцца. Якія тут яблычкі...

АБАБКИ І ЧЫРВОНАГАЛОВІКІ

У Гарадку, што за Гомелем, да самага бацькоўскага дома маёй жонкі падступае малады бярэзнік. Пасадылі яго на былым саўгасным полі, якое перадалі лясгасу. У гэтым сезон тут абабкаў — хоць касой касі! Бывала, прабылі колькі разоў туды сюды — і вялікі пакет пад завязку. І грыбочкі такія маладзенькія — адзін у адзін.

Нежк прыехалі дзён на дваццаць у адпачынак, і я па два, а то і па тры разы бегаў у бярэзнік і па два пакеты за ходку набіраў. І так кожны дзень. Жонка з пещай і варылі прынесеныя мной абабкі, і сушылі, і закатвалі ў слоікі. Недзе праз пару тыдняў пещца ўжо ўзмалілася:

— Ты, Толічак, хадзі ў лес, толькі грыбоў не насі.

А ў адзін з прыездзў, як ні шнуроваў у бярэзніку барозны, ды прыйшоў ні з чым.

— Што ты хочаш, — сцэшыла жонка. — Даждох з самай вясны не было. Плянь, якая сухомь на дварэ.

Загое як жа я засмуціўся, калі сусед пахваліўся, што ў маладзенькім, што кукчай рос у нізіцы за нашым агародам, набраў кошык з коптурам чырвонагаловікаў.

І як я не здагадаўся зазірнуць туды. Якраж жа ў бярэзнік узбоч яго заходзіў.

ХТО ДЗЕ КОСЦЬ

Старэйшая бацькава сястра Прося ўсё жыццё адпрацавала ў лясгасе. У яе ў лесе была нават свая пастаянная сенакосная дзялянка. Скошвалі яе, як правіла, мой бацька і дзядзька Алесь, муж другой бацькавай сястры Насці. Ды яшчэ каго з мужчын наймаці.

Безумоўна, разам з мужчынамі на сенакос выпраўляліся і жанчыны. Мужчыны

касілі, тыя разваршувалі пракосы. Бралі ў лес і ежу, а да яе, зразумела, і графічык самагонкі. Усё гэта, каб не грэлася на сонцы, хавалі ў цянік — у кусты ды густую траву.

Ведаючы пра графічык, дзядзька Алесь не мог трыццаць да абеда. «Ты тут, Коля, па голым касі, а я пайду кусты павыкошваю», — казаў ён, быццам шкадуючы майго бацьку, беручы на сябе няўдобоцы.

А план яго быў вядомы: дабрацца да таго клунка з ежай ды выпіўкай. І калі дзядзька доўга не паказваўся з кустоў, цётка казалі: «Гэта ўжо выкасіў самагонку, ірад пракляты». Але каб яна дужа злавала, дык не скажаш. Ведала ж свайго Алесья. І хіба яго пераменіш? Не навязваць жа на выроўку, як малое цяля...

ЛІСТ З ФОТАЗДЫМКАМІ

Сяргей набавіў у вёсцы зямлю, пабудоваў там дом, хлэў, завёў авечак. Але ж жывёле патрэбны выпас. А дзе яе павесці, калі саўгаснае поле падпірае пад самыя ягоныя плот. Вось і вырашыў напісаць ліст старшыні сельсавета з просьбай выдзеліць надзел для гэтых мэз, паабядаўшы, што мяса будзе здаваць дзяржаве. Прыкінуў: няхай, маўляў, паспрабаве адмовіць пасля такога абяцання. А да ўсяго фотаграфавалі кожную авечку асобна і сакаўчы сваёй ліст прыпіскай: «Прыкладвае фотаздымкі тых, хто мае патрэбу ў гэтым».

Такіх лістоў старшыня яшчэ не атрымаў. Пакрыўчыўшы ў руках фотаздымкі авечак і, відаць, ацаніўшы арыгінальную прыдумку Сяргея, усміхнуўся:

— Не авечкі, а яльцік. Як на подзьме прыгажуні. — Узняў галаву і заявіў: — Выдзелім мы ім надзел. Няхай пасвяцца.

БЯЗМОЎНЫЯ

Калі ў 1982 годзе прыехаў у Мінск, то заўважыў, што ў метро многія пасажыры чыталі: хто — газету ці часопіс, хто — кнігу.

Цяпер жа ўбачыць такое — рэдкасць. Амаль усе — і малыя, і старыя — едуць, уткнуўшыся ў смартфонныя ці якія іншыя сродкі мабільнай сувязі. Ніхто нікога не бачыць і не чуе. Для іх не існуе рэальнага свету, усё — у віртуальным.

Болей за тое, я ведаю адну маладую сям'ю, дзе муж і жонка, бадай, з першага дня жаніцбы адзін з адным дома не размаўляюць. Абое проста не вылазяць з інтэрнэту. Яны, між іншым, і пазнаёмліся праз інтэрнэт.

Цікава, а ці зменіцца што, калі ў іх з'явіцца дзеці? Хаця, калі папраўдзе, то адкуль ім з'явіцца? Смартфоны ж дзяцей не нараджаюць, хоць ты спі з імі дні і ночы напалёт...

НА РЫБАЛКУ Ў ЛЯСГАС

У той час працаваў галоўным рэдактарам «Беларускай лясной газеты», калі мне патэлефанавалі фотакарэспандэнт «Белорусской нивы» (цяпер — «Сельская газета»), фанатычны рыбак Юра Захараў. З ім мы працавалі некалі ў рэдакцыі мінскай гарадской газеты «Добры вечар» — аж да самага яе закрыцця, таму былі добра знаёмыя, нават сябравалі.

— Паслухай, — кажа Юра, — ты ж шмат ездзіш па лясгасе. Дык, можа, ведаеш, дзе ёсць якое малое ляснае возера? Выбралі б на пару дзён у камандзіроўку. Зрабілі б фотарэпартажы ў вашу газету і нашу. А я б прыпапіў вуды ды вечарком ці раніцай прыбачыў. А то ўжо вакол Мінска ўсё аблазіў. Хочацца чагосьці новавелькага, яшчэ нявяданага. Ды і каб ні душы навокала...

Прымаю Юрыну просьбу і тэлефаную знаёмому дырэктару лясгаса. Тлумачу сутнасць справы.

— Прыязджайце, хлопцы, — скоратворкай тараторыць ён, па-мойму не ўнікаючы ў гэтую сутнасць, — усё будзе. І сто грамаў, і юшка.

Паўтараю сказанае, акцэнтуючы на тое, што мой сябар жадае прыбачыць. І зноў чую пра сто грамаў і юшку.

— Гэта добра, — згаджаюся. — Але ж сябар хоча, каб вы падшукалі яму якое-небудзь ляснае возера, каб самому закніць вуду.

— Прыязджайце. Няма праблем, — супакойвае дырэктар. — І сто грамаў арганізуем, і юшку згатуем, — і на маю просьбу: — Ну, а калі твайму сябру няма чаго рабіць, то знойдзем яму возера.

Гэтым возерам аказалася выкапаная лясаводамі і заселеная кармап сажалка. Побач з ёй, у леснічоўцы, нас і пасялілі. Ад'язджаючы на ноч, казалі, што ў халадзільніку ёсць і выпіць, і закусіць.

На досвітку, яшчэ не зраіраючы ў халадзільніку, мы скіраваліся да сажалкі. Юра закінуў вуду, і толькі паплавок лёг на вадку, як у тую ж секунду яго пацягнула ўглыб. На кручку аказаўся даволі-такі ладны серабрысты карп. Тое самае паўтараўся і другі, і трэці раз.

— Ды хіба гэта рыбалка, — расчаравана махнуў рукою Юра, змотваючы вуду. — Аніякага азарту. То ж быццам у тую лодку лавіш... Хадзем лепш да халадзільніка. Пакуль мужыкі прыедуць, будзем лавіць там...

ФУТБОЛЬНЫЯ ЗАХАПЛЕННІ

Маім сённяшнім юным землякам у тое цяжка паверыць, але, калі быў школьнікам, мы праводзілі нават чэмпіянат вёскі па футболе. У ім, як правіла, не менш чым шэсць вулічных каманд удзельнічала. Прытым ніякі фізірук нас не арганізоўваў. Энтузіязм працягваў выключна самі. І расклад гульніў складалі, і дамаўляліся, калі на чым футбольным полі (а яго, няхай і нестандартнае, мела кожная каманда) то гуляць будзе, і судзіў прызначалі, і лік пасля згулянага матча ў табліцу заносілі, і вынікі чэмпіянату падводзілі — усё бэ апакунства дарослых. Ды і гуляць было каму, не тое, што цяпер, калі на асобных вуліцах і вучняў няма ці хіба набярэцца на паўкаманды. А ў нас жа яшчэ і запасныя былі. Сёй-той нават крыўдзіўся, калі не трапіў у асноўны склад, а выходзіў толькі на замену.

У мяне і цяпер перад вачыма ўдарная чацвёрка з нашай вуліцы Крывычы — квартал А, як яго ўсе называлі, бо складалі гэты квартал чатыры Анатоліі — Гэрэлікаў, Караткевіч, Неспераў і я, самы маладшы. Мы разумелі адзін аднаго без слоў і напісалі па полі як утароўляя, наводзячы сапраўдны жах на сапернікаў.

А васьм паехаўшы ў лагер абласнога камсамольскага актыўу ў Клёнкі, што пад Гомелем (было гэта ў дзясятым класе), я апынуўся раптам на варотах. Гулялі мы, разбіўшыся на дзве каманды: у адну ўваходзілі гамільяне, некаторыя з якіх нават футбольныя секцыі наведвалі; другую складалі, калі можна так сказаць, раёншчыкі — з райцэнтраў і вёсак. З нашых ніхто не выказваў жадання станавацца ў вароты, і тады яго выказаў я. І так адстаў, што калі на наступны дзень да нас на матч завітала каманда гомельскай ДЮСШ, то «лагернікі» ў варатары запрасілі менавіта мяне.

Так васьм зусім нечакана для сябе я памяняў футбольнае амплуа. Праўда, надалей, гуляючы за вулічную каманду, варатарскага памкнення не працягваў.

«ЗЭКавычкі», «ЗЭКавычкі-2», «ЗЭКавычкі-3» і «ЗЭКавычкі-4» змешчаны, аднаводна, у нумарах ад 29 жніўня 2014 г., ад 14 студзеня 2015 г., ад 7 снежня 2018 г. і ад 5 ліпеня 2019 г.

«СМЕЙСЯ, БРАТ, РАГАЧЫ НАД НЯВОЛЯЙ...»

Невядомыя вершы Салагуба

Значнае месца ў літаратуры Заходняй Беларусі належыць паэту, празаіку, драматургу, публіцысту, літаратуразнаўцу, грамадскаму дзеячу Алесю Салагубу.

Нарадзіўся Аляксей Феафілавіч Салагуб (падпісваўся псеўданімамі Лявон Адраджэнец, Лявон Чачотка, крыптанімамі А. С.) 18 кастрычніка 1906 г. у вёсцы Зарудзічы Вілейскага павета Віленскай губерні (цяпер Смартонскі раён Гродзенскай вобласці) у беднай сялянскай сям'і. У 1922—1927 гг. вучыўся ў Віленскай беларускай гімназіі. Рана далучыўся да заходнебеларускага нацыянальна-вызваленчага руху, рэвалюцыйнага падполля — распаўсюджаў забароненую літаратуру, удзельнічаў у грамадска-палітычных акцыях пратэсту, за што ў 1924 г. яшчэ вучнем 4 класа гімназіі быў арыштаваны польскай паліцыяй і трапіў у віленскую турму Лукішкі. Пазней актыўна ўключыўся ў грамадска-культурную дзейнасць Беларускай сялянска-работніцкай грамады — арганізоўваў гурткі грамады, іграў у самадзейных спектаклях, выступаў з чытаннем рэвалюцыйных вершаў на маёўках і дэманстрацыях, у сувязі з чым неўзабаве зноў апынуўся вязнем у Лукішках.

У 1928 г. нелегальна перайшоў польска-савецкую мяжу. Жыў у Мінску, закончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (1931). Здаючы экзамены пераважае экстарнам, вучыўся ў аспірантуры Інстытута літаратуры і мастацтва Акадэміі навук БССР. 1 жніўня 1933 г. на трохіх, заключным, годзе навування быў арыштаваны органамі АДПУ БССР па справе гэтак звананага Беларускага нацыянальнага цэнтра. Як сёння вядома, асноўнымі фігурантамі сфабрыкаванага працэсу з'яўляліся былыя кіраўнікі Беларускай сялянска-работніцкай Грамады С. Рак-Міхайлоўскі, П. Мятла, П. Валашын, дэпутаты ад палітычнага клуба «Змаганне за інтарэсы сялян і рабочых» І. Дварчанін, Я. Гаўрылік, Ф. Вальнец, вядомыя дзеячы КПЗБ Л. Родзевіч, А. Капуцкі, Я. Бабровіч ды іншыя.

9 студзеня 1934 г. пастановай пазасудовага органа А. Салагуб як «вораг народа» быў прыгавораны да выключальнай меры пакарання. Расстраляны 17 мая 1934 г.

Рэпрэзавана была і жонка А. Салагуба Марыя. Спачатку разам з сынам Леанідам яе выслалі ў Смаленск, а затым — на Поўнач, у пасёлак Усць-Вым.

Пасмяротна рэабілітаваны Ваенным Трыбуналам Беларускай ваеннай акругі 18 красавіка 1956 г.

Першыя карэспандэнцыі А. Салагуба апублікаваў вельмі рана, у 14-гадовым узросце, як паэт пачаў друкавацца з 1923 г. Яго вершы змяшчаліся ў віленскіх газетах і часопісах «Студэнцкая думка», «На-родная справа», «Беларуская ніва», «Воля працы», «Маланка», «Рунь» і іншых.

У Мінску выдаў зборнік вершаў «Лукішкі» (1929).

Аўтар апаўданаў, драмы «Беларускае вяселле» і «Лукішкага дзённіка», які напісаў у знявольненні.

Шырокі грамадскі розгалас у БССР і ў Заходняй Беларусі мелі яго літаратуразнаўчыя артыкулы «Літаратура польскага пралетарыяту» (1931), «Паэзія рэвалюцыйнага падполля Заходняй Беларусі» (1931), «Крызіс польскай буржуазнай літаратуры і літаратура польскага пралетарыяту» (разам з В. Таўлаем, 1931), «У баях за дыктатуру пралетарыяту»

(1931), «У полымі класавай барацьбы» (1931), «Мастацкая літаратура «Грамады» (1933) і іншыя, апублікаваныя ў беларускім савецкім друку.

Як сведчаць шматлікія факты, А. Салагуб быў чалавекам выразных і цвёрдых духоўна-маральных прынцыпаў і перакананняў, моцнага характару і непахіснай сілы волі, схільны да рашучых учынкаў і дзеянняў. У лісце з Лукішак ад 18 верасня 1927 г. да мастака Рамана Семашкевіча ён пісаў: «Не магу пажаліцца на жыццё. Жыццёстойкасць, бадзёрнасць, пагоднасць духу не пакідаюць мяне ў найцяжэйшыя часіны. Перажываю «салодкасць барацьбы і радасць існавання». Не ведаю, што такое песімізм, што такое сум, слёзы». А гэта запіс паэта ў штодзёніку: «Чалавек, не пазнаўшы гора, — не чалавек, а лялька, што ад першых удараў жыцця размякае на гліну, з якой вырабляюць смяротныя формы гаршкі-ляплянкі. Ён, такі чалавек, безварункова становіцца нявольнікам мацнейшага волі індывідуума... Дык што шкадаваць дзён, праведзеных за кратамі. Хай мацнее дух, каб выйшаўшы (на волю. — М. М.), мог другіх рагаваць».

Творчасць Алеся Салагуба ападнялася ідэямі актыўнага грамадска-сацыяльна-навага руху, змагання за народную волю, ахвярнага служэння Радзіме, усведамленнем іх высокай духоўна-маральнай сутнасці і значэння.

*У грудзях маіх поэзія бурліць, —
Я — валадар над ўласнаю красою,
Я песні барацьбы нясу з сабою,
Я жыць хачу, цярэцца,*

кахаць, тварыць, —

прызнаваўся паэт у адным з астрожных вершаў пад назвай «Ліпнёвай раніцай». У зборніку «Лукішкі» знайшлі адлюстраванне радыкальных настроі ў заходнебеларускім грамадстве, ідэі аднаўлення намаганняў, кансалідацыі сіл з мэтай наладжвання актыўнага і дзейснага супраціву палітыцы сацыяльнай і нацыянальнай несправядлівасці, няроўнасці і прыгнёту.

Адметнасць паэзіі А. Салагуба заключаецца ў тым, што яна народжана, галоўным чынам, у турэмнай няволі, падчас знаходжання аўтара на Лукішках (у 1924 і 1927 гадах), яе змест складаюць думкі і перажыванні юнака-палітвязня. Гэта паэзія ўсвядомленага і рашучага змагання, романтична-летуценнай мары, светлай надзеі, актыўнага і настойлівага пошуку, сцвярджэння высокіх духоўных каштоўнасцей.

Як відаць з твораў, лірычны герой А. Салагуба знаходзіўся ў моцных духоўна-светапоглядных супярэчнасцях з рэчаіснасцю, быў рашуча настроены на выкрыццё сацыяльна-палітычнай сістэмы Заходняй Беларусі. Гэта чалавек зместаўны, сабраны, цэльны, які жыў выразна мэтай і канкрэтнымі задачамі. Аднойчы і назаўсёды ён вызначыўся

...іх грамадскіх
асаблівасці сваіх
...якітычнай місіі і аба-
найбольш эфектыўных і
...посабаў і прыёмаў рэалізацыі
...патэнцыялу:

*Да крыві я шкадую балюча,
Што ня ўсё ішчэ для краю аддаў.
Маё сэрца шчымыць так якуюча...
Мяне-ж родны загон ўзадаваў.
Вунь дзядоўскія настпы-магілы,
Як жальбоўна ў вочы глядзяць.
Ці-ж магу не аддаць краю сілы,
Каб няволі замазаць плячыць?*

(«У камеры»)

«Пачынаючы з 1926 года, — пісаў У. Калеснік у кнізе «Лёсам пазнанае», — Алесь Салагуб шукае класавых азнак рэчаіснасці ў гушчары тагачаснай грамадска-палітычнай фразеалогіі. Ён ішоў па слядах агітацыйнай камуністычнай паэзіі з падпольных газет, якая ўявля ў заходнебеларускую літаратуру вобраз камуніста-падпольшчыка, вобраз чырвонага партызана». Сапраўды, лірычны герой паэта адчуваў сябе далучаным да магутнай і ўпыводнай, усеахопнай сілы, якой былі падуладныя народы і краіны, якая скарала свет, змяняла жыццё, пераўтварала яго на аснове новых прынцыпаў і каштоўнасчых дамінантаў:

*Пабачыць хацеў-бы ўсвясветны віхор,
Што дыбам паставіць
бязмежны прастор
І кіне на панства грамады.*

*Пабачыць хацеў-бы вялікі расьсвет,
Калі ўзварухнецца абуджаны свет
І стане на шлях барыкадаў.*

(«За кратай мінаюць вясновыя дні...»)

Лірычны герой А. Салагуба быў дарэшт прасякнуты энэргіяй нацыянальна-вызваленчай барацьбы, яе высокім романтичным зместам і пафасам, набліжэннем грандыёзных грамадска-сацыяльных змен і зрухаў, ён нават «Сярод магільных пліт-каменьняў» турэмнай цэлі чуў «поступ новых дней» («Начныя думы»). Яго натхняла і вяло пацучце адвярнай адданаці камуністычнай ідэі, аднасці змагарскіх шэрагаў, радыкальнага супрацьстаяння з палітычнымі апанентамі.

Як сведчаць шматлікія факты, А. Салагуб быў чалавекам выразных і цвёрдых духоўна-маральных прынцыпаў і перакананняў, моцнага характару і непахіснай сілы волі, схільны да рашучых учынкаў і дзеянняў.

Творчай індывідуальнасці Алеся Салагуба не ўдалося разгарнуцца па-сапраўднаму: зборнік «Лукішкі» застаўся яго адзінай кніжкай. Таленавіты паэт стаўся ахвяраю сістэмы — той, у якую шыра верыў і якой аддана служыў.

Даследуючы паэзію Заходняй Беларусі, знаёмлячыся са шматлікімі архіўнымі дакументамі, рукапіснымі матэрыяламі, з рэдкімі перыядычнымі выданнямі, звязанымі з яе развіццём, аўтару гэтых радкоў даялося выявіць шэраг новых цікавых вершаў А. Салагуба. Гэтыя творы невядомыя не толькі шырокаму чытачу, але і спецыялістам, гісторыкам літаратуры, крытыкам і літаратуразнаўцам. Некаторыя з іх да ўвагі чытачоў «ЛіМ».

Мікола МІКУЛІЧ

Алесь САЛАГУБ

Мы — агні

Небасхл ўвесь заліты агнямі —
Ён прарочыць нам лепшыя дні.
Мы — агні і жывём мы агнямі,
Каб ствараць светазарны агні.

Нам не страх, што мы самі загінем,
Не дасягшы сваёй вышыні,
Але страх, па сабе ці пакінем
Светазарнага шчасця агні!!

Нам смяецца высокая неба,
Нам смяецца мяежная даль,
Нам смяецца радзімая глеба
І ад плуга бліскаучая сталь.

Нам смяюцца абшары з лясамі,
Нам смяецца блакіт з вышні,
Нам смяюцца курганы з палямі,
Нам ўсміхаюцца новыя дні!!!

Мы — агні... і жывём мы агнямі,
Каб ствараць светазарны агні!

18.V. 1927

Выраслі крыллі

Выраслі, выраслі крыллі!
Мы смела ўжо можам лятаць
І думкі аб шчасці народу,
Светлыя думкі снавач.

На крыллях юнацкіх, магутных
Мы хочам падняць небасхл,
З грудзей гарапашных, пакутных
Страсці, разнясці хочам пыл.

Выраслі, выраслі крыллі!
Мы смела ўжо можам лятаць,
Сны светазорныя, сны прамяністыя
Аб роднай старонцы снавач.

18.V. 1927

Ці ж нявольнік?

*Пасячаю сябру
Арсеню Кму
(взяно).*

У вочы чорныя глян, мой няздара:
Ці ж нявольніцкі вочаў пагляд
Так шугае іскрыста пажарам?
Ты мялішся горка, мой брат!
Глян у вочы мае, як ірдыцаца
Смяіфарбнай вясёлкі агні.
Ці ж ты можаў яшчэ смялявацца,
Што для волі міргочуць яны?
Смейся, брат, рагачы над нявольяй:
Мы — арлы, і няма для нас пуг!
Нам і крыллі растуць, каб прыволле,
Як нажом, рэзаць мглу злых пакут.
Прылажы да грудзей маіх руку:
Чуеш? Як цэпам, малаціць, стучыць
Маё сэрца... Ці ж на муку
Так надзейна, як сталло, звніць?
Глян на руку мае маладыя:
Ці ж то ім насіць цэпку-ланцуг?
Эх вы, грудзі мае маладыя,
Ці ж нявольніцкі носіце дух?

Смейся, брат, рагачы над нявольяй:
Мы — арлы, і няма для нас пуг!
Нам і крыллі растуць, каб прыволле,
Як нажом, рэзаць мглу злых пакут.

Лукішкі, 19.VI. 1927 г.

Публікацыя Міколы МІКУЛІЧА.

Маладыя не заўсёды

Асобы пісьменнікаў-маладыкоўцаў аб'яднаны даследчыкаў, навуковых супрацоўнікаў, архівістаў, журналістаў, якія сабраліся ў Нацыянальнай бібліятэцы падсумаваць зробленае ў межах праекта «На хвалі часу, у плыў жыцця», абмеркаваць планы, вызначыць галоўнае ў далейшай працы. Праект пачаў рэалізоўвацца год таму ў форме выставак, навукова-папулярных публікацый, лекцыйных выступаў, сустрач, інтэрнэт-партала. Яго мэта — вяртанне імёнаў творцаў у грамадскую свядомасць.

— Вельмі важна бачыць унёсак, які зрабілі маладыя пісьменнікі. Гэта ўзор самаадданыя працы ў справе беларускай, базіс беларускай дзяржаўнасці і беларускай нацыянальнай ідэі, — адзначыў падчас адкрыцця круглага стала дырэктар — галоўны рэдактар РВУ «Выдавецкі дом "Звязда"» Павел Сухарукаў.

На цікавую асаблівасць звярнуў увагу дырэктар Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры Міхаіл Рыбакоў. Ён адзначыў, што летас, калі пачаліся публічныя лекцыі, адначасова ішла іх трансляцыя ў інтэрнэце. І было відаць, што яны карыстаюцца папулярнасцю, аб чым сведчыла вялікая колькасць праглядаў, у тым ліку з-за мяжы.

Для Нацыянальнай бібліятэкі праект пачынаўся з задумкі стварыць віртуальны праект для папулярнасці «Маладняка». Цяпер на сайце бібліятэкі прадстаўлены паўнацэнныя дакументы: часопісы, альманахі, кніжніца «Маладняка». Дакументы можна спампоўваць, не выходзячы з дому, і карыстацца. Маецца і фотагалерэя (здымкі можна спампоўваць таксама). Кожны з іх расшыфраваны. Фотагалерэя папярэдня дакументамі з Музея гісторыі беларускай літаратуры і Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва. Ёсць на сайце ў адкрытым доступе лекцыі, даследаванні сучасных аўтараў з бібліяграфіяй.

Новы раздзел партала, які быў прэзентаваны падчас круглага стала, прысвечаны 115-годдзю Уладзіміра Хадзькі. У ім прадстаўлена творчасць паэта, літаратуразнаўчыя інфармацыя, здымкі, вокладкі кніг і шаржы, гіперспасылка на першую публікацыю.

З фонду Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва.

Да юбілею літаб'яднання «Маладняк» у межах праекта ў Нацыянальнай бібліятэцы была падрыхтавана выстаўка «Маладнякоўскімі крокамі». Прадстаўленыя дакументы і рэчы — з фонду бібліятэкі, Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры і Дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва. Кампазіцыйна выстаўка складаецца з дзвюх частак: адна з іх прысвечана «Маладняку» — часопісу аб'яднання і іншым выданням сліннай суполкі, другая — персаналям (юбілеі адзначылі ў 2019 годзе альбо плануецца адсвяткаваць у 2020-м): Паўлюку Трусу, Валерыю Маракву, Міколу Хведаровічу, Адаму Бабарэку, Зінаідзе Бандарынай і некаторым іншым.

Часопіс «Маладняк», які выходзіў з 1923 да 1932 года, прадстаўлены з кожнага года па нумары. Ёсць на вітрыне і легендарны нумар, дзе была змешчана дэкларацыя-адозва «Маладняка» як літаратурнага аб'яднання і фотаздымкі ініцыятараў стварэння суполкі. Можна азнаёміцца з дакументальнымі выданнямі: напрыклад, з біюлетэнам Пленума цэнтральнага бюро «Маладняк» 1925 года — адным з першых дакументаў суполкі. На некаторых аўтарскіх зборніках ёсць аўтаграфі іх аўтараў ці тых, каму належалі кніжачкі. Для многіх з пісьменнікаў гэта былі першыя выданні ў іх жыцці.

— Асобная тэма, якая чакае свайго даследчыка, — афармленне маладнякоўскіх выданняў, — упэўнена Таццяна Захарава, загадчык сектара музейнай дзейнасці Нацыянальнай бібліятэкі. — Малюнкi на вокладках

часопісаў маюць рознае аўтарства. Не ўсе мастакі на іх падпісаны. На пачатку існавання суполкі ілюстрацыі нагадваюць тых, што былі на выданнях нашаніўскага часу, далей з'яўляецца канструктыўскай стыль афармлення. Тое ж датычыць і аўтарскіх зборнікаў.

Вандруючы з адной друкаванай старонкі на іншую, з вокладкі на вокладку, не заўсёды думаеш пра тое, што за кожнай з іх сталі асобы: маладыя людзі, якія былі ў поўным росквіце творчых сіл, любілі і ненавідзелі, пакутавалі ад нераздзеленага кахання альбо стваралі сем'і і ў згодзе гадавалі дзяцей...

Экспазіцыя, дзе прадстаўлены персаналі пісьменнікаў, расказвае пра гэтыя лёсы. А таксама пра тых, хто быў побач у шчаслівыя часы і ў гадзіны распачы.

Элегантны кішэнны гадзіннік з рымскімі лічбамі належаў Адаму Бабарэку. Тут жа — яго шыйны гальштук, фота з сям'ёй пісьменніка: на жанчыных руках — маленькая пацешная дачушка ў белае сукенчачы, побач шчаслівага тату абдымае за плячо старэйшая дачка... Жончын пагляд спакойны, разважлівы. А ніжэй — шахматная дошка з застылымі на ёй фігурамі, быццам гульні беспалейчына перапынілі — аднойчы і назаўсёды... Некалькі фігур у беспарадку ляжаць побач...

А крыху вышэй — папка з акуратнымі раўноткімі аркушамі. У тую ноч, калі прыйшлі арыштоўваць Адама Бабарэку, яго жонка паспела схаваць папку з рукапісамі ў локвак, а наверх палажыла малую, быццам тая спіць. Рызыка апрадуўдалася: пры выборку да дзіцяці не палезлі... Потым гэтую папку як найдражэйшую роліквію вернай жонка прывезла мужу ў ссылку...

А вось здымак маладога Міхаіла Лынькова: твар — у паўабароту, ссунута на патыліцу адмысловая кепка, а позірк адлюстроўвае здзіўленне, быццам перад ім толькі што матэрыялізаваўся нейкі прыдуманый персанаж... «Ларыю на памяць. Але каб не казаваў нікому, бо вельмі ўжо выглядаю не зусім што...» — сведчыць аўтаграф на паштоўцы, якая, відаць, мелася быць адпраўленай сябру разам з фота. Як жа гэта тыпова, па-чалавечы: вечна сумняваюцца, вярэдзіць душу думкамі аб уласнай недасканаласці...

Але несумненна тое, што і жыццём, і смерцю, для многіх заўчаснай, маладыкоўцы паўплывалі на літаратурнае жыццё Беларусі ўсяго XX стагоддзя і працягваюць уплываць дагэтуль. З фотаздымкаў жа глядзяць маладыя светлыя твары. Маладыя назаўсёды...

Яна БУДОВІЧ, фота аўтара

ВЯНОК З РАЙСКАГА ДРЭВА, АЛЬБО БІБЛІЯ З МАЛЮНКАМІ

У Дзяржаўнай бібліятэцы Санкт-Пецярбурга ў адзіным экзэмпляры захоўваецца ўнікальны для Беларусі твор, які па значнасці для славянскага пісьменства, духоўнай і гістарычнай спадчыны нашай краіны можна параўнаць са спадчынай Францыска Скарыны і Сімона Полацкага, — асобнік Бібліі Васіля Корана, што пачаўшы свет у Маскве ў 1696 годзе. Адзіны асобнік, які захаваліся з усяго наклладу...

Азнаёміцца з гэтай унікальнай кнігай і разгледзець маляўнічыя ілюстрацыі на яе старонках можна ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры, дзе адкрылася часовае экспазіцыя «Біблія для народа 1692—1696 г. Васіля Корана», падрыхтаваная ў межах праекта «Вяртаем забытыя імёны».

Выстаўка прыехала з Расійскай Федэрацыі, з Акадэміі народнага мастацтва. Экспанаты прадаставіў яе кіраўнік, мастак-графік Віктар Пензін. Гэта рэканструяваныя лісты слаўтай Бібліі Васіля Корана. Рэканструкцыю зрабіў Віктар Пензін з групай спецыялістаў (20 лістоў з «Кнігі быцця» і 16 — з кнігі «Апакаліпсіс»). Гэтая праца заняла каля дзесяці гадоў. Рабілася яна паводле той тэхналогіі, якую выкарыстоўваў Васіль Корань: спачатку выразаў на ліпавых дошках малюнак, затым пад прэсам рабіў адбітак, а далей малюнкi расфарбоўваў.

У XIX стагоддзі Біблію Корана апісаў рускі гісторык мастацтва Дзмітрый Равінскі, а для сучаснага чытача яе адрыла Антаніна Саковіч, расійскі аўтар даследавання.

Біблія Васіля Корана называлася Бібліяй для народа, бо стваралася па ана-

логіі з заходняй Бібліяй для жабракоў, так званай *Biblia pauperum*. Гэтыя выданні, зазвычай меншага аб'ёму і значна таннейшыя, чым поўныя Бібліі, карысталіся попыткам не толькі ў простага народа, але і ў бедных святароў. Але Біблія Корана, на думку даследчыкаў, не магла быць створана адмыслова для жабракоў: яна гравіравана на дрэве, а пад вокладкай кнігі — адметная галандская папера з філігранямі (галава блазна і герб горада Амстэрдама), размаляваная ад рукі жудай, карычневай, вільнявай, ліловай, чырвонай, зялёнай і чорнай фарбамі, рознага тону і рознай насатынасці колераў. У тыя часы гэта каштавала вельмі дорага. Магчыма, за аснову быў узяты толькі прынцып паказу біблейскіх сюжэтаў серыяй малюнкаў, якія суправаджаліся падпісамі як у *Biblia pauperum*. Выданне магло служыць настольнай кнігай для дзяцей багатых бацькоў.

Якім чынам Васіль Корань апынуўся ў Маскве? Магчыма, яго запрасілі як дасведчанага майстра, але найбольш верагодна, як лічачы гісторыкі, што яго прывезлі як палоннага з Полаччыны ці Магілёўшчыны. Гэта было распаўсюджанай практыкай у тыя часы: вывозілі таленавітых майстроў, рамеснікаў, а таксама бібліятэкі, друкарскія станкі.

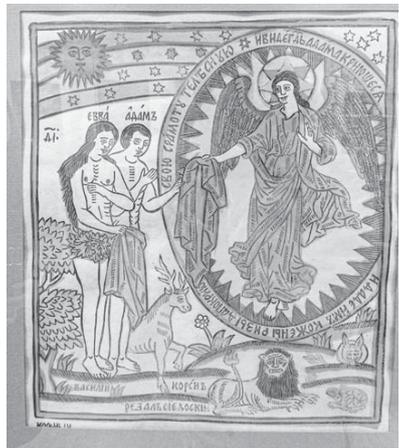
Хутчэй за ўсё, майстар Васіль Корань стаў на Віцебшчыне, у Дубровенскім манастыры, дзе ўжо быў наладжаны выдавецкі працэс. У Маскве ж Корань пачаў і друкарскую, і мастацкую справу. Над стварэннем Бібліі, верагодна, працавала каманда спецыялістаў: Васіль Корань выразаў па дрэве (на многіх лістах напісана: «резал се доски Василий Корень»), іншы чалавек маляваў. На адным з лістоў падпісаны аўтар малюнкаў «а знамениль ГРИ».

Біблія Корана складалася толькі з дзвюх кніг — першай Старога Завету і апошняй Новага. Магчыма, майстар вырашыў паказаць самае галоўнае — пачатак і завяршэнне: у першай кнізе Быцця апісваюцца ўсе грахі чалавека, а ў «Апакаліпсісе» паказана, да чаго гэтыя грахі прывядуць. Большую частку аркуша займала выява, а пад ёю даваліся вытрымкі з тэксту Бібліі.

Маляўнічыя ілюстрацыі выклікаюць захапленне. Іх можна доўга разглядаць, любявацца яркімі адценнямі, прыгожымі тварами з адбіткам пэўных эмоцый, анёламі з музычнымі інструментамі. Але ёсць і выявы, якія выклікаюць пытанні, запрашаюць да роздуму. Так, з Бібліі вядома, што Бог спачатку выгнаў Адама і Еву з Эдэму і толькі пасля даў звярніны шкуры, каб яны маглі схаваць сваю аголенасць. У інтэрпрэтацыі Васіля Корана ўсё адбылася наадварот: спачатку Бог дае ім шкуры і толькі пасля выгане з раю. А сам Творца на малюнках Васіля Корана падобны на анёла. А на адным з малюнкаў выяўлены Адам з вяноком з галінкі райскага дрэва, які яму прынес сін Сиф як дарунак ад Бога. Пазней менавіта з гэтага дрэва будзе зроблены крыж для распяцця Ісуса...

Існуюць розныя версіі наконт таго, якім быў накллад Бібліі. Адны даследчыкі лічачы, што ён мог складаць тысячы экзэмпляраў, іншыя — што толькі каля дзясятка асобнікаў. У фондах Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры ёсць некалькі рэканструяваных лістоў, перададзеных у падарунак да адкрыцця выстаўкі.

Дарэчы, выстаўку ўпрыгожваюць два

лубкі (менавіта з Бібліі Корана бярэ пачатак мастацтва рускага жоўтнага лубочнага малюнка). На адным з іх — выява звера са злоснай псысай — гэта «Кот казанскі, розум астраханскі» — сатырычны лубок, на якім парадыйна выяўлены вобраз Пятра I. Другі называецца «Сонца з задыхамі і порамі года» і дэманструе, чым упрыгожваюцца сцены багатых палацаў. Простым людзям заўжды было цікава гэта даведка. Даследчыкі лічачы, што шматлікія лубкі, якія з'яўляліся пасля Васіля Корана, маглі быць створаныя яго вучнямі (ён і сам ствараў іх, па адной з версій). Лубкі не маюць аўтарства, у тыя часы, магчыма, яны адтывралі ролю, якая цяпер належыць СМІ.

Выстаўка ўпрыгожана асобнікамі Бібліі на розных мовах свету — як ілюстрацыі таго, што Беларусь была шматканфесійнай дзяржавай. Наведаць часовую экспазіцыю можна да канца месяца.

Яна БУДОВІЧ

Эксперымент для ўсёй сям'і

Беларускія аўтары адкрылі I фестываль візуальнага мастацтва

Нацыянальны мастацкі музей Беларусі з кожным годам пашырае межы. У мінулыя выхадныя ў сценах музея адбыўся I фестываль візуальнага мастацтва *Art Is*, які стаў сапраўдным творчым святам для ўсёй сям'і.

Гэта своеасаблівы эксперымент, спроба зафіксаваць бягучы стан беларускага мастацтва не толькі ў фармаце звычайнай экспазіцыі. Адна з галоўных мэт праекта — адлюстраваць працэс стварэння мастацкага твора. Мастакі не толькі прадманастравалі работы ў Нацыянальным мастацкім музеі, але і паказалі публіцы творчы працэс, які папярэднічае з'яўленню твораў.

На думку арганізатараў, такі творчы марафон неабходны, бо многім не хапае дакладнага разумення мастацтва. Да таго ж важны адукацыйны складнік — паказаць тэхнікі стварэння твораў. На самай справе ўсё, што нас акружае, — справа рук мастакоў і дызайнераў, менавіта гэтая канцэпцыя ў аснове фестывалю.

— Мы запрасілі мастакоў, з якімі раней супрацоўнічалі, давалі майстар-класы на іншых пляцоўках, разам займаліся ў акадэміі. Але ёсць і энтузіясты, якія самі прапанавалі ўзяць удзел у фестывалі з цікавымі відамі творчасці, — расказала куратар Беларускага дома графікі Святлана Петушкова. — Праект наш пробны, пілотны, упершыню цалкам прысвечаны мастацкім тэхнікам. Пакуль што разлічаны на адзін дзень, бо вучыць — таксама своеасаблівае мастацтва, якое патрабуе энергетычных выдаткаў.

Першы фестываль візуальнага мастацтва ў Мінску прапанаваў шаснаццаць майстар-класаў: ад акадэмічнага малюнка да шаўкаграфіі, ад акварэльнага жывапісу да лінаграфіі. Друкарскія станкі сталі самым папулярным варыянтам. Наведвальнікі мелі магчымасць уласнаручна зрабіць твораў.

Для мастачкі Вольгі Галецкай майстар-клас на фестывалі далёка не першы, але дзячы на ўсё роўна хвалялася. Яна

распавядала пра стварэнне касмічных абстрактных з феном у руках — усё асноўныя этапы творчага працэсу паказала на практыцы.

— На фестывалі я хацела расказаць, як працаваць з тэхнікай рэзін-арт. Вельмі хочацца, каб гэты від мастацтва ў Беларусі развіваўся, — падзялілася Вольга. — Я ўмею маляваць і алеем, і акрылам, але па-сапраўднаму люблю эпаксідную смолу і чарніла. Гэтай любоўю і хачу падзяліцца з іншымі.

Фестываль заняў адрозна два паверхі музея. На першым размясціўся свет графікі. Віктар Саўчанка гэтак мастацтву аздаў больш за 20 гадоў. Мастак працуе ў тэхніцы афорту — гэта разнавіднасць гравюры на метале, часцей за ўсё на цынку або медзі. Падчас майстар-класа ён на спецыяльнай пласціне іголкай выразаў малюнак, запоўніў яго фарбай і толькі потым адправіў на друк.

— Афорт — тэхніка досыць складаная, таму што тут нельга памыліцца, — тлумачыць мастак. — Працуеш з тонкім матэрыялам, з іголкай, і калі памыліўся,

то выправіць ужо немагчыма. Мне падабаецца тое, чым займаюся: працэс нагадвае чараўніцтва.

Мастачка Ала Канцадайлава пра тое, як правільна пісаць акварэлю, распавядала на фестывалі ўпершыню. Прызнаецца: перад дэбютам хвалялася, таму што жывапісам займаецца параўнальна нядаўна.

— Па адукацыі я дызайнер інтэр'еру. Доўгі час працавала па прафесіі, а два гады таму раптам вырашыла ўспомніць, што калісьці ў мастацкай школе і ў акадэміі трымала пэндзаль у руках, — смяецца Ала. — Цяпер мая тэма — кветкі. Абавязкова буду спрабаваць сябе і ў іншых жанрах, але пакуль што асноўнае нахатненне дораць менавіта кветкавыя кампазіцыі, букеты. Калі гляджу на фатаграфіі работ фларыстаў, хачу намаляваць кожны лісточак, кожны бутон. Таму тэма кветак для мяне бясконца.

Асабліва ўвагу на выстаўцы прыцягвала Вольга Мельнік-Малахава. Яна малюе акварэлю. Нюанс у тым, што свае карціны мастачка стварае яечным жаўтком.

Гэта дазваляе работам захавацца на больш доўгі тэрмін.

— Жывапіс, які я прадставіла на фестывалі, — ляўкасны. Ён патрабуе падрыхтоўкі самастойнай асновы, — удакладняе Вольга. — Гэта не проста пайсіці куніць падрамнік, загрунтаванае палотно. Я люблю рабіць грунт самастойна, каб адчуваць, што работа цалкам мая — працэс сапраўды зачароўвае.

Антон Радавіонаў жывапісам займаецца ўсё свядомае жыццё. Ён працаваў у Нацыянальным мастацкім музеі рэстаўратарам, цяпер заняты ў Парку высокіх тэхналогій. Антон — малады беларускі мастак, які піша касмічныя карціны. Самыя відовішчыныя работы твора паказаў на фестывалі.

Падобны мастацкі марафон арганізатары плануюць праводзіць штогод, пад гэтым жа брэндам наладзіць і лекторыі, які будзе цікавы ў першую чаргу прафесіяналам. А пакуль на ўсю моц паспрабавалі сябе аматары. Хтосьці раскрасіўся ў выкананні гравюр, хтосьці вывучаў літаграфскія камяні, не менш было жадаючых надрукаваць паштоўку трафарэтным метадам шаўкаграфіі, папрактыкаваць ў акварэльным жывапісе, скульптуры або смальце — мазаіцы з бітага шкла.

— Запіс на ўсе майстар-класы скончыўся літаральна праз два дні пасля запуску, — расказала Святлана Петушкова. — Значыць, фестываль запатрабаваны. Можна было паўдзельнічаць і ў парадку жывой чаргі. Тым больш што многія наведвальнікі трапілі на свята выпадкова, выршыўшы правесці выхадны ў Нацыянальным мастацкім музеі.

Дарчы, у красавіку будзе працяг фестывалю: мінчан у Нацыянальным мастацкім музеі чакае цыкл лекцый. Беларускай мастацтвазнаўцы распавядуць пра сучасную творчасць і раскрасяць сакрэт, як мастаку-пачаткоўцу заявіць пра сябе. Арганізатары такія лекцыі асадыруюць са своеасаблівымі лайфхакамі для будучай творчай супольнасці.

Вікторыя АСКЕРА

Віртуальнае падарожжа па каліграфіях і кантынентах

Нацыянальны гістарычны музей запрашае

Яркі каларыт Усходу і ўтульная атмасфера балканскіх краін... У Нацыянальным гістарычным музеі Беларусі працуе выстаўка з шырокай геаграфіяй. Сем мастакоў-рэалістаў з Беларусі прадставілі свае жывапісныя палотны. Усе аўтары — выпускнікі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, сябры Беларускага саюза мастакоў: Антон Вырва, Сябія Пяшукіна, І Гуназа, Міхаіл Крот, Павел Хадаровіч, Раман Коршу Уладзіслаў Пятручык.

Калі звычайныя турысты робяць фота на памяць, і мастакі ўзбройваюцца эцюдымі. Амаль паўтары сотні палотнаў былі напісаны імі менавіта ў дарозе — на плёнэрах і асабістых падарожжах па Аўстраліі, Чэхіі, Узбекістане, Кыргызстане, Чарнагорыі, Арменіі, Венгрыі, Танзаніі, Расіі і іншых краінах.

Мэта праекта GEAGRAFIJA — пазнаёміць глядача з культурай, традыцыямі, архітэктурай і прыродай розных краін. Мастакі прадставілі на выстаўцы творы, напісаныя непасрэдна з прыроды, выкананыя ў майстэрнях па ўражанні ад пейзажаў. Яркі і сакавіты каларыт Усходу, вытрыманыя вытанчаныя фарбы Поўначы, звілістыя вулчкі старадаўніх гарадоў, халоднае дымчатае срэбра гор, капрызны і зменлівы настрой мора — усё гэта адлюстравана на палотнах.

— Пленэр як традыцыйная мастацкая класічная форма заўсёды выклікаў вялікую цікавасць, таму мы часта праводзім выстаўкі менавіта мастацкага характару, — падкрэсліў дырэктар Нацыянальнага гістарычнага музея Беларусі Павел Сапоўчыка. — Выдатна, што ў кожным палатне пэўны погляд беларускага аўтара, нашага мастака. І выдатна, што ўсе майстры, якія прадставілі свае работы, ужо асобы ў нацыянальным беларускім мастацтве.

Так, мастак Павел Хадаровіч прапанаваў творы розных гадоў. Аснову экспазіцыі складаюць нацюрморты з бытавымі прадметамі традыцыйнай беларускай культуры. Тэму нацыянальнай спадчыны Павел раскрывае праз прадметны сімвалізм. Мастак працягвае традыцыю свайго бацькі — вядомага мастака Уладзіміра Хадаровіча.

Асабліва ўвагу на выстаўцы прыцягвала Вольга Мельнік-Малахава. Яна малюе акварэлю. Нюанс у тым, што свае карціны мастачка стварае яечным жаўтком.

**МАСТАЦТВА
АЎТОРАК**

GEAGRAFIJA

Раман Коршунаў «У Арменіі». 2018 г.

Ён не перастае захапляцца навакольным светам, шчодра дзелячыся з глядачом непаўторнымі імгненямі адчування радасці быцця. Для яго першаарганава перадаць уражанне, свежасць эмоцыі. Прадстаўлены на выстаўцы пейзажы — жывы сінтэз рэалізму, усламінаў і прыроды. Яны напоўнены светлым і ледзявым адчувальнай зменай настрою, што надае асабістую паэтычнасць. Яго карціны здаюцца простымі і зразумелымі, але знаўцы знаходзяць у іх глыбіню і шматзначнасць.

Каларыстычнага цэлага Улад Пятручык дамагаецца не толькі лакальным колерам або маляўнічым святлацем, але і судноснамі каліграфічнымі плямамі. Аўтар асцоўвае і перапрацоўвае своеасаблівы дэялог з навакольным светам.

Прадстаўленую выстаўку, безумоўна, можна аднесці да інтэрактыўнай альбо шматжанравай, але ж галоўная яе функцыя адукацыйная. Тут кожны наведвальнік зможа знайсці шмат цікавых фактаў пра іншыя краіны, адкрыць новыя месцы, здзейсніць віртуальнае падарожжа па кантынентах. Адправіцца ў зямельнае экспедыцыю па экспазіцыі Нацыянальнага гістарычнага музея запрашае да 10 лютага.

Вікторыя АСКЕРА

Яўген БУШКОЎ:

«Я АДЧУВАЮ СЯБЕ ГАТОВЫМ УЗЯЦЦА ЗА ЁЊА МУЗЫКА ЧАЦВЕР І ТВОР»

Калі вы ніколі не былі ў Белдзяржфілармоніі, то раім пачаць з канцэртаў заслужанага калектыву «Дзяржаўны камерны аркестр Беларусі». Гэта заўсёды ўнікальная праграма і музычныя прэм'еры. Мы даведаліся ў Яўгена Бушкова, галоўнага дырыжора Дзяржаўнага камернага аркестра, аб тым, што чакае ў другой палове філарманічнага сезона, паразмаўлялі пра ролю дырыжора ў аркестры і яго асабістае прызначэнне ў сучаснай музычнай культуры.

— Яўген Робертавіч, якія сюрпрызы рыхтуеце?

— У лютым у абанемце «Юбілейны» адбудзецца канцэрт, прысвечаны творчасці Пятра Чайкоўскага, чыё 180-годдзе сёлета свяжэ ўвесь свет. У праграме прагучаць найбольш вядомыя творы кампазітара, у тым ліку «Вар'ячы на тэму ракако», «Pezzo capriccioso» для вялянчэлі і до мажорная «Серанада для струннага аркестра». За дырыжорскім пультам у гэтым канцэрте будзе стаяць мой калега Аляксандр Высоцкі, салістка — беларуская вялянчэлістка, якая цяпер жыве і працуе ў Францыі, Антаніна Жарва.

У красавіку па-за рамкамі абанемтаў упершыню ў Беларусі адбудзецца канцэрт музыканта і кампазітара Нэя Разаўра (Ney Rozario) — бразільскага віртуоза, выканаўца на ўдарных інструментах, папулярнасць якога ў музычным свеце, асабліва срод перкусіяністаў, можа параўнацца з папулярнасцю Чайкоўскага ў рускамоўным асяроддзі.

У маі да закрыцця сезона запланаваны прыезд двух музыкантаў, якія сёння жывуць і працуюць у Нідэрландах. Гэта беларускі піяніст Віталь Стахевіч і яго партнёр бельгійскі трубац Вім ван Хасэлт. Паслухаць адразу двух салістаў даводзіцца нячаста. Адзінае, аб чым я папрасіў, каб гэта не быў твор, які ўжо стаў традыцыйным для спалучэння фартэпіяна з трубай — першы канцэрт Шастаковіча. Мы будзем іграць другі канцэрт Шапэна для фартэпіяна (210-годдзе кампазітара святкуецца сёлета). У другім аддзяленні — грандыёзны твор венгра Бартака «Дывертэсмент». Я сам доўга ішоў да гэтай музыкі, чакаў моманту, калі штосьці адкрывецца ўнутры і зачохацца яе выканаць. У артыстаў бываюць розныя перыяды, розныя музычныя сімптаты, і трэба злавіць момант, калі прыходзіць такое жаданне, прытым вельмі яснае... Зараз я адчуваю сябе гатовым уззяцца за гэты ўнікальны твор, паставіць яго.

— А што для дзіцячай аўдыторыі?

— У лютым нас чакае вялікая падзея, у тым ліку ў гісторыі беларускай музыкі. Камерны аркестр на працягу апошніх трох сезонаў цесна супрацоўнічае з беларускімі кампазітарамі. У сусветнай практыцы гэта называецца «Composer in residence». Пры такім супрацоўніцтве ў кампазітара з'яўляецца магчымасць працаваць з канкрэтным калектывам: яго складам і мастацкімі кіраўніком, тымі інструментамі, якія ёсць у аркестры. Як вынік — нараджэнне новага твора. Вынікам працы з Канстанцінам Яськовым стала цудоўная містэрыя «Кросны Макошы» — п'еса, напісаная для народнага голасу і аркестра ў вялікім складзе, спалучэнне даволі рэдкае. Галіна Гарэлава прысвяціла нашаму аркестру і мне твор для струннага аркестра з саліруючай скрыпкай, які называецца «Страдывары». Я нават пасля 17-гадовага перапынку ўзяў скрыпку і выканаў сола. Наступным нашым аўтарам стала малады кампазітар Любоў Кунейка. Яна па маёй прапанове напісала дзіцячую музычную казку «Брыдкае качаня». Такім чынам пашырыўся нацыянальны беларускі музычны рэпертуар для маленькіх слухачоў. Тут сюжэт Андрэсена, пашыраны склад аркестра з духавымі і ўдар-

нымі, а таксама з удзелам дзіцячага хору. Сусветная прэм'ера, казкі адбудзецца 8 лютага. Усе гэтыя гады, што мы ладзім дзіцячыя серыі, дзе выступаю і як дырыжор, і вядучы, і выдумшчык, я марыў аб такой падзеі. Па-мойму, трэба, каб стваралася штосьці новае і для дзіцей. Асабліва прыемна, што менавіта малады кампазітар напісала новы твор, бо яна бліжэй да пакалення бацькоў тых, да каго, па сутнасці, мы звяртаемся.

— Які з мноства створаных вамі праектаў найбольш запомніўся вам асабіста?

— Мне асабіста дарагі дзіцячы абанемент, бо ўжо шмат гадоў укладваю ў яго частку сваёй душы. І неверагодна прыемна, калі атрымліваецца выклікаць цікавасць да класікі — сёння слухачы маленькія, а праз некалькі гадоў гэта ўжо дарослыя людзі, — якія прыходзяць на канцэрты ці самі становяцца музыкантамі. Прыемна бачыць шчаслівыя вочы, удзячныя за праекты, звязаныя з выступленнямі ў хоры ці ансамблях, што мы прапаноўваем. Праз некаторы час, бывае, атрымліваю водгукі, што гэтыя дні, гэтыя выступленні засталіся найбольш светлымі ўспамінамі з дзяцінства.

— Вы аднойчы казалі, што ігра з дырыжорам — гэта выкаванне самога дырыжора. Што вы мелі на ўвазе?

— Сённяшнім аркестрам дырыжоры як кіраўнікі, па сутнасці, не патрэбны. Бо ўзровень музыцыравання калектыву і дысцыпліны музыкантаў настолькі высокі, што ў прынцыпе яны могуць абйсціся без дырыжора, сыграць разам і без яго. Дырыжор неабходны для таго, каб суб'ектыўна адухатарыць тую музычную тканіну, якая закладзена ў нотах. Указанне ў нотах — рэч дастаткова фармальная, а ступень ажыццяўлення кожным канкрэтным музыкантам ці групай музыкантаў — асноўнае адрозненне адной інтэрпрэтацыі ад другой. Таму, мне падаецца, аркестр вызначае асоба — дырыжор ці музыкант, які ёсць што сказаць, ёсць што ўвасобіць у жыццё.

— Як у такім выпадку музыканты дамаўляюцца паміж сабой?

— Як правіла, музыканты, калі працуюць без дырыжора, садзяцца такім чынам, каб усе маглі бачыць аднаго. Лідарам абавязкова выступаюць адзін ці два музыканты, якія ўзначальваюць

розныя групы інструментаў. Безумоўна, заўсёды ролю лідара ў аркестры займае першы скрыпач і, як правіла, гэты чалавек для сваіх калег аўтарытэт. Акрамя таго, скрыпачу для кіравання аркестрам неабходна мець калегу, напрыклад, які ўзначальвае духавую групу. Гэта можа быць першы флейтыст ці першы габайст. Наўнясць дырыжора не ёсць простая неабходнасць сумеснага паказу і арганізацыі дзейнасці музыкантаў. У іх ёсць паміж сабой сувязь, якая ўсёй групе інструментаў дае магчымасць уступаць адначасова. Таму што яны адчуваюць адзін аднаго, бачаць краем вока жэст першага флейтыста ці чуюць сумесна ўзятае паветра ў духавікоў перад тым, як тыя возьмуць свае гукі. Чым лепшы аркестр, тым дакладней наладжаны гэты механізм. Аркестр высокай якасці нават пры сярэднім дырыжоры здольны граць зладжана.

Усе гэтыя гады, што мы ладзім дзіцячыя серыі, дзе выступаю і як дырыжор, і вядучы, і выдумшчык, я марыў аб такой падзеі. Па-мойму, трэба, каб стваралася штосьці новае і для дзіцей. Асабліва прыемна, што менавіта малады кампазітар напісала новы твор, бо яна бліжэй да пакалення бацькоў тых, да каго, па сутнасці, мы звяртаемся.

— Можна сказаць, што за 10 гадоў працы з камерным аркестрам Беларусі вы сабралі «вашых» людзей?

— Хоцатца верыць, што я ўнёс сваю лепту ў творчае фарміраванне сённяшняга складу музыкантаў, у фарміраванне іх дасведчанасці. Гэты аркестр на працягу многіх гадоў займае лідзіруючую пазіцыю ў музычным асяроддзі Беларусі. Але, тым не менш, былі розныя перыяды. Мне падаецца, што нават пры змене пакаленняў, што зараз адбываецца, мы пачынаем разумець некаторыя рэчы нават без тлумачэння адзін аднаму. Таму што музыканты ўжо разумеюць прынцыпы, якія я прытрымліваюся. Гэта вельмі каштоўна, бо скарачае час на абмеркаванне і рэпетыцыі.

— Якім бачыце асабістае прызначэнне ў музыцы?

— Разумею, самому цяжка вызначыць сваё прызначэнне. Я не магу жыць без музыкі. У перыяд, калі не іграў на скрыпцы, калі можна было пачаць займацца чым заўгодна — з нуля, — я ўсё роўна абраў музыку. Думаю, што прызначэнне маё заключаецца ў тым, каб праз музыку перапрацоўваць энергію ў больш тонкую. Таму што мова музыкі ў стане данесці да людзей такія рэчы, якія нельга перадаць словамі і якія ў прынцыпе служаць таму, каб мы станавіліся лепшымі, адчувалі танчэй. Таму столькі ўвагі я ўдзяляю канцэртаў для дзіцей — гэта іх развівае, нават калі не будучы займацца музыкай прафесійна. Я служу музыцы. І важна, каб яна выконвалася ў першапачатковым выглядзе і нескранутай прыгажосці, каб несла тое эстэтычнае задавальненне, якое не можа прынесці ніводны з відаў мастацтва.

Вераніка ВЕЛЬБ

Як выглядае беларус,

альбо Чаму ў Мікалая Пінігіна няма свайго тэатра

Беларусь, нягледзячы на вялікія страгты і ахвяры за апошнія стагоддзі, здабыла незалежнасць, захавалася сама і захавала сваю адметнасць і культуру.

Працэсы станаўлення нацыянальнай самасвядомасці ў культуры не спыняюцца. І Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Я. Купалы, як кажуць, — флагман у гэтым кірунку.

На пачатку 90-х гг. XX ст. у тэатральным асяродку цяперашні мастак кіраўнік тэатра Мікалай Пінігін — асоба амаль культовая. Самымі яркімі відвішчамі сталі яго спектаклі «Ідылія» і «Тутэйшыя». Феерыя «Ідылія» святая, выбуховая, напоўненая лёгкай іроніяй і сумам, горкім рамантызмам і спустошанымі ілюзіямі. Яна натуральна стварала своеасабліваю дыялогі з «Тутэйшымі». Рэжысёр нібыта ставіў кропку ў асэнсаванні нашага мінулага і сённяшняга, у асабным, неабходным яму, Пінігіну, разуменні ментальнасці беларускага народа.

Гэта быў пачатак пінігінскага залатога веку тэатра!

На пачатку 90-х гг. беларусы пачалі абуджацца пасля доўгага летаргічнага сну, адчуваючы сваю гістарычную моц і годнасць. Гэты час — час разваг і задумак М. Пінігіна як рэжысёра. Калі прачытаць яго інтэрв'ю А. Іганарова ў 1992 г. (Пінігіну — 35 гадоў), то высветліцца, што ён вельмі зацікаўлены шляхам пабудовы новай Беларусі праз мастацтва тэатра. Ён добра ведае, з чаго пачынаць адраджэнне: трэба аднаўляць гістарычную праўду пра беларускую нацыю і культуру, інтэграваць у сусвет з усведамленнем непаўторнасці і каштоўнасці нашай культуры, паказаць, чым мы цікавейшыя (менавіта як нацыя) у агульначалавечым раскладзе.

У 90-я Пінігін распрацаваў праект тэатра Старога горада. У Верхнім горадзе меўся быць камерны тэатр на 200 месцаў з рэстаранам і выставачнай залай. Своеасаблівы культурны цэнтр, клуб беларускай інтэлігенцыі. Аднак на гэты сур'ёзны тэатральны праект, якім рэжысёр займаўся восем гадоў, сродкаў не знайшлася.

Тады ж быў задуманы спектакль «Пан Тадэвуш» па культовым творы Адама Міцкевіча. Задумка 1992-га, а прэм'ера адбылася толькі праз 22 гады!

Няма сумневу, што М. Пінігін для беларускага тэатра — легенда. Ён майстар гратэску, стваральнік тэатральных шоу. Рушыў напраткі і супраць плыні. Яго адоранасць хутка ўсімі была прызнана і нават афіцыйна адзначана. Але... даць тэатр усё ж паябаліся.

Успомнім. Тэатры мінулага стагоддзя былі вядомы не па назвах, а па іменах творчых кіраўнікоў: тэатр Станіслаўскага, тэатр Вахтангава, тэатр Таірава, тэатр Таўстановава. І сёння ў Маскве гукаць: тэатр Алега Табакова, тэатр Яўгена Міронава, тэатр Рамана Віцкока і тэатр Канстанціна Райкіна... Яны стварылі, ахвяравалі, працавалі ці прауючы, іх імёны ўвасобілі ў назвах.

Чаму няма тэатра Мікалая Пінігіна? Можна толькі ўзгадваць, якая адметная з'ява нацыянальнай культуры гэта была б! У нас і дагэтуль няма ніводнага асобнага тэатра, і гэта ў нейкай ступені аднака нашага менталітэту. Не ў звычайна беларуса ўзяліцьваць сваё, нацыянальнае.

Вось словы Таціяны Арловай, тэатральнага крытыка: «М. Пінігін так і не заслужыў свайго тэатра. Але трыумфальна праішоў па мностве дзяржаўных сцэн (тэатр імя Я. Купалы, тэатр імя Я. Коласа, Рускі тэатр, Магілёўскі абласны, Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі, Нацыянальны тэатр оперы), зрабіў некалькі камерцыйных праектаў, пашумеў у Маскве і асеў у вядучым тэатральным калектыве Санкт-Пецярбурга».

Асеў на цэлых 12 гадоў! Можна сабе ўявіць, што страчана за гэтыя гады нацыянальным тэатрам!

Сцэна са спектакля «Выкраданне Еўропы, альбо Тэатр Уршулі Радзівілы».

У 2009 годзе М. Пінігін вяртаецца ў Мінск і ўзначальвае Купалаўскі тэатр. Ён пачынае апантана расказаць пра Беларусь, яе герояў, пра складаны гістарычны шлях беларусаў да сябе. Была адноўлена «Паўлінка», пастаўлены «Пінская шляхта», «Тэатр Уршулі Радзівілы», «Пан Тадэвуш», «Местачковае кабарэ», «Дзве душы» і іншыя спектаклі.

Калі прачытаць інтэрв'ю, артыкулы апошніх гадоў, то звяртае на сябе ўвагу тое, што непакоіць рэжысёра. Гэта светаўспрыманне, настроі народа, яго менталітэ.

М. Пінігін у сваіх спектаклях выяўляе карані беларускай ментальнасці. Ён адчувае, што якраз у 90-я гады, калі Беларусь выйшла на самастойнае існаванне, адбыўся разрыв паміж пакаленнямі на ментальным узроўні. Ён скарачае гэты разрыв, бо ўзнаўляе ў сваіх пастаноўках натуральную частку менталітэту: прауючы са скарбамі народнай мовы і народнай культуры. Сёння ў людзей ёсць патрэба ведаць свае карані: адкуль мы, хто мы, якая наша гісторыя, мова, літаратура... Таму твораць ставіць п'есы, што ўзбагачаюць нашу нацыянальную самасвядомасць, бо яны — падмурк нашай ментальнасці. Пра іх і пойдзе гаворка...

Мікалай Пінігін: «Трэба чытаць п'есу і ведаць кантэкст. Нават важней — ведаць кантэкст».

Коротка заглыбімся ў эпоху XVIII—XIX стагоддзяў, у той гістарычны кантэкст, без якога не зразумець ні «Уршулю Радзівілы», ні «Пана Тадэвуша», ні «Пінскую шляхту».

Беларуская літаратура ў гэты прамежак часу выглядала, у параўнанні з рускай і польскай, дастапока бедна. XIX ст. — складаны перыяд для беларускай культуры. І тое, што беларускія аўтары не мелі магчымасці друкаваць свае творы на роднай мове, адгрывала сваю ролю.

Драматычнае для беларусаў XIX ст. было адзначана барацьбой за незалежнасць. Яно дало беларускай літаратуры імёны Дуніна-Марцінкевіча, Адама Міцкевіча, Уладзіміра Сыракомлі, Яна Баршчэўскага, Яна Чачота, якія пісалі на беларускім матэрыяле і ў сваіх польскамоўных творах ужывалі беларускія словы.

Невынішчальны нацыянальны дух жыў толькі ў фальклоры, ды яшчэ ў творчасці філарэтаў і філаматаў (целнаў тайных студэнцкіх аб'яднанняў). Да іх належыць і Ян Чачот. Ён сабраў калы тысячы аўтэнтычных народных песень. У 1837—1846 гадах Чачот выдаў у Вільні зшыў зборнікаў беларускіх народных песень пад назвай «Вясковыя песенкі з паэд Нёмана, Дняпра, Дзвіны...» Апошнія два былі ўжо на беларускай мове.

Гэта стала падзеяй надзвычайнай важнасці: упершыню пасля двухсотгадовага маўчання са старонак добра аформленых друкаваных кніг на ўвесь голас загучала жывое беларускае слова. Ян Чачот, які ведаў шчасце (!) замежных мов, смяла і доказна даводзіў, што беларуская

мова — не дыялект рускай або польскай, а самастойная мова, якая мае багатую гісторыю, адлюстраваную ў літаратуры і фальклоры.

Мікалай Пінігін: «...Мы працуем на стварэнне нацыі. І мы павінны расказаць пра нашу гісторыю...»

Спектакль «Выкраданне Еўропы, альбо Тэатр Уршулі Радзівілы» — даволі цікавы тэатральны эксперымент. Гэта спроба рэстаўрыраваць барочны тэатр, які існаваў на Беларусі ў сярэдзіне XVIII ст., экскурсу ў той час, калі нацыянальны тэатр толькі пачынаўся. Нехта сказаў: «Які прымітгій...» Але ж у гэтым і ёсць разнічка спектакля — паказаць вытокі професійнага тэатра нашай краіны.

Францішка Уршуля Радзівіла (1705—1753) — першая жанчына-драматург Беларусі. Яна пакінула пасля сябе багатую літаратурную спадчыну на польскай і французскай мовах: напісала каля 80 вершаў, 9 камедый, 5 трагедый і 2 оперы.

У той час на землях Беларусі яшчэ не было професійных тэатраў. Першы прыдворны тэатр — знакаміты Нясвіжскі, які быў створаны Францішкай Уршуляй ў 1746 годзе. Спектакль «Выкраданне Еўропы, альбо Тэатр Уршулі Радзівілы» пастаўлены на матэрыяле трох яе тэстаў: «Дасціпнае каханне», «Распуснікі ў пастцы» і «Шчаслівае няшчасце». Першы твор набыў на нацыянальнай сцэне форму балета (у арыгінале быў вялікі балетны дывертэсмент), другі — камедыя, а трэці — оперы, якія і выконваліся ў Нясвіжскім тэатры.

Улетку 2012 года спектакль паказалі ў Нясвіжы. М. Пінігін успамінае: «Там людзі ад захаплення проста раўлі. Такое было раз на 250 гадоў: ты адкрываеш памерную п'есу і паказваеш яе ў адноўленым Нясвіжскім замку. Гэта падзея не толькі для рэжысёра Пінігіна — штосьці большае...»

Мікалай Пінігін: «Ёсць асобы і факты, якія спатчытаць неабходна ўвесці ў свядомасць нацыі... А ўсё, што праходзіць праз свядомасць нацыі, набывае іншую каштоўнасць!»

15 студзеня 2014 года адбылася прэм'ера культовага твора Адама Міцкевіча «Пан Тадэвуш». Гэтая паэма ніколі ў Беларусі не ставілася. Тэма (як мы ведаем) прыцягвала Пінігіна яшчэ з 90-х гг. мінулага стагоддзя: «Я хацеў бы паставіць спектакль з часоў Вялікага княства Літоўскага. Народ павінен атрымаць сваё вялікае мінулае — калі мы сцвярджаем, што яно было. Трэба, каб на сцэне з'явілася тагачасная нацыянальная эліта. Мне ўжо абрыдлі ўсе гэтыя лаці, жабрацкія торбы, што вандруюць са спектакля ў спектакль... Былі сяляне, але ж былі і князі. Было і тое, што іх яднала, — дух, мова, барацьба за незалежнасць, за адраджэнне».

Гэты спектакль — напамін пра Беларусь, пра складанасць яе нацыянальна-гістарычнага шляху. Таму тэатр рыхтуе гледча да прагледу. Праграма не толькі называе акцэраў-выканаўцаў, але і

распявае пра А. Міцкевіча і гісторыю стварэння «Пана Тадэвуша».

Мікалай Пінігін: «Задача нацыянальнага тэатра — ментальна адпавядаць нацыі...»

Беларускі нацыянальны тэатр носіць імя Янкі Купалы. Спектакль «Паўлінка» — яго візітówka, брэнд Беларусі — створаны ў 1944 годзе і з тых часоў з поспехам ідзе на сцэне тэатра. Адноўлены М. Пінігіным у 2013 годзе. Спектакль сёння паказваюць у дэкарацыях і касцюмах, набліжаных да беларускага побыту пачатку XX ст. У гэтым яго адметнасць і прыгажосць.

Янка Купала — вучань і паслядоўнік В. Дуніна-Марцінкевіча ў стварэнні нацыянальнай драматургіі. Яго знакаміта «Паўлінка» заснавана на фальклоры. А фальклор — гэта не мастацтва слова, як многія разумеюць яго спецыфіку, а анова культуры і нацыянальнае аблічча кожнага народа. «Паўлінка» ментальна адпавядае нацыі, бо выяўляе аблічча беларуса як ніхто і нішто іншае.

Мікалай Пінігін: «Я шмат камедыі ў сваім жыцці паставіў... А можа, я адчуваю, што людзям не хапае светлай, аптымістычнай энергіі».

Спектакль «Местачковае кабарэ» лёгкі і прывабны. Гэта рэжысёрская фантазія, спроба стварыць гэткуую выспу буржуазнага жыцця, якая напраду магла быць у Гародні, Пінску, Слоніме ці Лідзе ў 1930-я гады.

У беларускім кабарэ, вядома ж, спявалі польскія, беларускія, яўрэйскія песні, бо яно местачковае. Вось чаму ў спектаклі выкарыстаны творы польскага паэта, аўтара песень і стваральніка кабарэтных спектакляў Мар'яна Хемара (класіка польскай даваеннай песні), паэта Юліяна Тувіма, мазак італьянскіх кампазітараў Луіджы Дэнца і Джаакіна Расіні, а таксама вядомыя песні гродзенскага барда Віктара Шалкевіча. Музычныя часткі спектакля злучаюцца дасціпнымі яўрэйскімі гісторыямі — «шмоніам».

Але як жа гэтая выспа буржуазнага жыцця праўдзюцца з нашым сённяшнім днём? Тут і дамова закаханых аб сустрэчы («Гарадскі раманс»), і скарга жанкі на праблемнага мужа («Фігара»), і смех праз слёзы, калі чатыры прачкі спяваюць, што «я такая ўдалая, а муж мне не роўня» («Прачкі»), і ўшчучванні да самой сябе жанчыны, якая рашылася на здраду з мужам сяброўкі («Ах! Каб гэта не была мая сяброўка»), і «Крыжаванка» ў іскрамётна-ўражальным выкананні Паўла Харланчука.

Акцёры купаюцца ў пералівах камедыі, лірыкі, гарэзліваці і парадоксаў. Канцэрт нагадвае яркае, маляўнічае, феерычнае шоу. Кабарэ скарылася перад воляй і геніяльным талентам рэжысёра М. Пінігіна і яго артыстаў!

Сваё адметнае слова М. Пінігін сказаў і пра ваеннае ліхалецце. «Другая светвая вайна» — адзін з найлепшых спектакляў гэтага кірунку — спектакль-канцэрт паводле твораў паэта і кампазітара Марка Мермана, сябра М. Пінігіна, які цяпер жыве ў Амерыцы. Васямнаццаць рускамоўных песень сталі спектаклем.

Яднанне песень і каментарыяў да іх з мастацтвам палатнага жывапісу, тэатра і кіно (савецкая і нямецкая дакументальная хроніка вайны) і спектаклі-канцэрте аказалася настолькі ўдалым, што Марк Мерман, які прыліцеў з Амерыкі на прэм'еру, сказаў са сцэны: «Гэты спектакль — апраўданне сэнсу майго жыцця».

Рэдка хто піша артыкулы пра характар творага метаду Майстра. Відэаочна адно: Мікалай Пінігін значна пашырыў межы сучаснай тэатральнай сістэмы. Выкарыстоўваючы памежныя сферы ўзаемаздзеяння і ўзаемаўзбагачэння, ён стварыў поліфанічны тэатр — той від многалосся, які заснаваны на гарманічным яднанні некалькіх сфер мастацтва.

Ніна КАЛЕНЧЫКАВА

Вынікі

Вобраз Радзімы
Кастуся Качана

На пачатку года ў Мінску адгучала некалькі грандыёзных мастацкіх падзей. Сярод іх — адкрыццё персанальнай выстаўкі беларускага мастака Кастуся Качана ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі. Такога аншлагу тут не бачылі даўно.

Творчасць Кастуся Качана, якога называюць «песняром беларускіх мястэчак», карыстаецца папулярнасцю сярод аматараў жывапісу. Прыгажосць і паэтычнасць беларускай прыроды, чароўнасць малых гарадоў з тысячагадовай гісторыяй, асаблівы каларыт жыцця вясковага чалавека — асноўныя матывы творчасці мастака. Аўтар вядомы лірычнымі краявідамі, малюнкамі архітэктурных помнікаў, храмаў і манастыроў Беларусі. Яго манеру адрознівае пластычнасць маляўнічай фактуры, сюжэтнасць, кампазіцыйная стройнасць, цэласнасць вобразаў і каларыстыкі.

Ужо больш за 40 гадоў мастак жыве ў Мінску, мае майстэрню ў цэнтры сталіцы, аднак любоў да малой радзімы (нарадзіўся на Навагрудчыне ў вёсцы Лаўрышава) натхніла яго на стварэнне ў першай сталіцы Вялікага Княства Літоўскага карціннай галерэі. Таму за ўласныя сродкі ён выкупіў дом у цэнтры горада і ў 2008 годзе ўзяўся за будаўніцтва. Але будынак аказаўся ў аварыйным стане, і было прынята рашэнне стварыць галерэю на новым месцы.

За некалькі дзесяцігоддзяў Кастусь Качан пабываў, мабыць, ва ўсіх нашых малых гарадах. Мастаку дапамагаюць дзіцячыя ўспаміны, але гэтага, на яго думку, мала. Ён упэўнены, што неабходна прысутнічаць у пэўным месцы, пажыць там дзень-два, адчуць атмасферу. Таму часта бывае, што сядзе ў аўтамабіль (а ён у творцы — і майстэрня на колах) і едзе туды, дзе яшчэ не быў. Занатоўвае першыя эмоцыі алоўкам. Увечары праглядае эскізы, адзначае для сябе, што з атрыманых уражанняў

можа выкарыстаць. Піша эцюд. А па вяртанні, не спяшаючыся, мадэлюе сюжэт, уводзіць фігуры людзей, змяняе кампазіцыю. Для Кастуся Іванавіча галоўнае, каб нарадзіўся вобраз.

Ёсць у біяграфіі Кастуся Качана цікавы факт: ён скончыў фізічны факультэт БДУ. Праўда, па атрыманай спецыяльнасці амаль не працаваў — у ім перамог творца.

— Я нарадзіўся мастаком. Мяне заўсёды цягнула да прыгожага, яскравага. Памятаю, як мама шыла для вясковых модніц сукенкі, а я, малы, гуляў з абрэзкамі каларовых тканін. Так яны мяне прыцягвалі! — успамінае мастак. — Дагэтуль памятаю іх адценні, узоры... Кожны шматок нараджаў нейкія неверагодныя пачуцці. Гаршкі радавалі, іншыя арнаменты выклікалі трывогу. Любіў маляваць. Напэўна, мог бы адразу пасля школы развівацца прафесійна. Але не знайшлося чалавека, які б убачыў мой талент і падказаў правільны кірунак. А сам я не быў упэўнены ў сабе. Таму, паколькі добра вучыўся, паступіў на фізфак. Але ўжо на другім курсе ўва мне канчаткова прачнуўся мастак. І вось які выпадак яго абудзіў. На адной з лекцый заўважыў, што сусед замест таго, каб пісаць канспект, захоплена чытае кнігу. Запытаў, хто аўтар. Той паказаў вокладку — «Прага жыцця» Ірвінга Стоўна. Гэта быў біяграфічны раман пра Ван Гога. Даў пачытаць — кніга ўсё перавярнула ўва мне. Сам сабе сказаў: ды гэта ж усё пра мяне! Фізіфак я скончыў, але дакладна ведаў, што фізік з мяне не атрымаецца.

Мастак Кастусь Качан спалучае ў сваіх лірычных пейзажах цішыню і спакой правінцыйнага жыцця, прыгажосць прыроды, романтику старадаўніх помнікаў. Стварае арганічны сплав мінулага і сучаснага, якія не

адасабляюцца, а суіснуюць разам у прасторава-часавым адзістве. Яго работы прыцягваюць асаблівай атмасферай. Многія пазнаюць у іх гарады і мястэчкі, дзе нарадзіліся.

Сёння творы Канстанціна Качана знаходзяцца ў многіх музеях краіны, у мастацкім фондзе Міністэрства культуры Расіі, фондах Беларускага саюза мастакоў, у Траццякоўскай галерэі, прыватных калекцыях Германіі, Польшчы, Літвы, Латвіі, Эстоніі, Чэхіі, Сербіі, Аўстрыі, Францыі, Італіі, ЗША, Турцыі, Паўднёвай Карэі, Кітая, В'етнама, Мексікі... Яго карціны ахвотна набываюць і выстаўляюць у розных краінах свету.

Вікторыя АСКЕРА

Пацеха з меха

Мікола ПАДАБЕД

ПАМІНКІ

Гумарэска

Праўду кажуць: не ўсё тое збываецца, на што чалавек спадзяваецца. Нешта падобнае было і ў Рыгора Падхлэбкіна, які захацеў разбагацець на шармачок — жыць на шырокую нагу. І ўжо блізка быў да сваёй мэты. Гадкоў дзесяць высокую пасаду займаў — стаяў ля стэрна гаспадаркі. Добры заробак меў, катэдж, крутое аўто, дачу. Але гэтага падалося мала. І надумаў ён новую дачу паставіць: ды не абы-якую шпакоўню, а — шыкоўную, з размахам. Трохпавярховую.

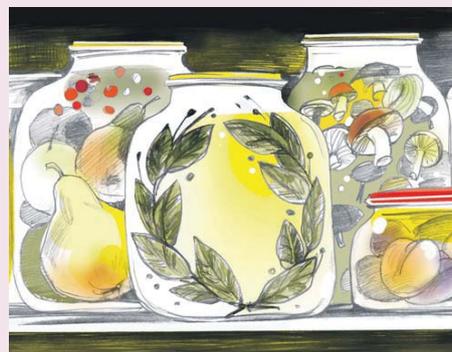
Выклікаў свайго прараба ды і кажа:
— Піліп Раманавіч, кроў з носа, а трэба пабудаваць дачу.
— Каму?
— Вядома ж, мне.
— У вас жа ёсць!
— Была ды сплыла, — незадаволена буркнуў старшыня. — Зяцю аддаў. А сам з носам застаўся.

— Добра! Зраблю! А дзе будаўнічыя матэрыялы браць?
— А ты што, не ведаеш? Ці першы дзень працуеш? Ой, даўно табе мазгі прамываў! А то зараслі павуціннем!..

— Прабачце, Рыгор Сідаравіч! Я-я-я пастараяся...
Праз паўгода на беразе возера «вырасла» дыхтоўная дача, за якую Падхлэбкін не заплаціў ні капейкі. Скваннасць і загубіла яго — пракуратура завяла крымінальную справу, а вяскоўцы выказалі недавер: скі-

нулі з пасады і «папрасілі» з кабінета. А пакідаць сваю «вотчыну» — ой, як не хацелася! Сабраў Рыгор манаткі, паставіў на стол недапітую пляшку каньяку, паклаў пячатку, глынуў з рыльца... А потым уклечыў і замармытаў:

— Ой, Божа, мой Божа! А што ж цяпер рабіць? Чароўная пячатка мяне пайла, карміла і долары капіла... Усюды быў шанюным гоццем — усё дзверы адчыняліся перад мною, усюды прымалі мяне як самага дарагога і любімага... Маўляў, калі ласка, Рыгор Сідаравіч! Для вас, Рыгор Сідаравіч, нічога не шкада! Вы ж, Рыгор Сідаравіч, наш Бог і Цар! А зараз хто ж я такі — без

«Калекцыя». Малюнак Алеся Карповіча.

пасады? Ды ніхто — нуль без палачкі... Ой, як цяжка будзе жыць на голай зарплате! А такой кармушкі больш не знайду. От жа дурань! Навошта было хапаць без меры? Дзесяць гадкоў цягнуў з гаспадаркі памалу-паціху і нікога жаба не душыла, ніхто салёных прыпевак не дасылаў жонцы:

Твой мілэнка, не цялянак,
Грошы трактарам грабе...

У кабінет старшыні зазірнула сакратарка Анжаліка Круцік. Зграбная, ушыная. Угледзеўшы Падхлэбкіна на каленях, хуценька падбегла да яго і спытала:

— Што здарылася? Вам кепска? Мо «хуткую» выклікаць?

— Не трэба... Гэта я памінкі спраўляю. Па-па-па... сваёй пасаде, — скрозь зубы працадзіў ён. — Лепш, мая галубка, абдымі мяне і пацалуй. Пяньчотай і цэпльней заглушыць боль у сэрцы. А то акачурас без пары. Праўда, я ж цябе не крыўдзіў, на руках насіў, мілаваў?.. За мною была, як за каменнай сцяною... Таму — давай на развітанне бусенкі...

— Ай, во! Ты ж глядзі! Сярод белага дня пацягнула на салодкае... А дулю не хочаш?! Абрэдзіць ты мяне, як рэдзька горкая! Цяпер будзе свяціць табе неба ў клетчатку. А ну, падмайся і вымятайся адсюль! Каму я кажу?! Вунь Бог, а вунь парог! Чаго маўчыш? Аглюх, ці што? Табе хоць кол на галаве чаго! Ну, дык я табе зараз! Бо мне ж трэба падрыхтаваць кабінет для новага гаспадарка!

Чырвоныя плямы на твары Падхлэбкіна то загараліся, то патухалі. Яго ўсяго калаціла, як у ліхаманцы. Былы старшыня падхапіўся з падлогі і — даў лататы...

Выходзіць з 1932 года

Заснавальнікі:
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь,
грамадскае аб'яднанне «Саюз пісьменнікаў
Беларусі», рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом "Звязда"»

Галоўны рэдактар
Аляксей Іванавіч ЧАРОТА

Рэдакцыйная
калегія:

Таціяна Арлова
Алякс Бадак
Дзясніс Барскоў
Віктар Гардзеі

Уладзімір Гілімаедаў
Вольга Дадзімава
Жана Запарыка
Анатоль Калюло
Анатоль Крайдзіч
Віктар Кураш

Альс Марціновіч
Вячаслаў Нікіфарав
Мікалай Чарнінец
Іван Чарота
Іван Штэйнер

Адрас для карэспандэнцыі:
220034, Мінск, вул. Зарэчавая, 19
E-mail: ltm_new@mail.ru
Адрас у інтэрнэце: www.zvzadd.by

Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 325-85-25
намеснік галоўнага
рэдактара — 377-99-72

адказны сакратар — 377-99-72
адрас крытыкі і бібліяграфіі — 317-20-98
адрас прозы і паэзіі — 317-20-98
адрас мастацтва — 377-99-72
бухгалтэрыя — 287-18-14

Выходзіць раз на тыдзень
па пятніцах.

Падпісныя індэкс:
63856 — індывідуальны;
63815 — індывідуальны льготны
для настаўнікаў;
638562 — ведамасны;
63880 — ведамасны льготны.

Пасведчанне аб дзяржаўнай
рэгістрацыі сродку масавай
інфармацыі № 7 ад 10.12.2012,
выданае Міністэрствам
інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом "Звязда"»,
Дырэктар — галоўны рэдактар
Павел Якаўлевіч СУХАРУКАЎ

Нумар падпісаны ў друку
6.02.2020 у 11.00
Ум. друк. арк. 3,72
Наклад — 937

Друкерня Рэспубліканскага
унітарнага прадпрыемства
«Выдавецтва «Беларускі Дом друку»
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004
г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79.
Індэкс 220013
Заказ — 450

Д 1 234 567 89 10 11 12
М 1 234 567 89 10 11 12

Рукапісы прымаюцца толькі ў электронным
выглядзе (праграма Microsoft Word),
не вяртаюцца і не рэдакуюцца.
Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць
з меркаваннямі аўтара публікацыі.